T.C.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

Diplomatik Arşiv Dairesi Başkanlığı

100. YILINDA 1919

ARŞİVİMİZDEN BELGELER

Sahada ve Masada Güçlü Diplomasi Temalı

XL. Büyükelçiler Konferansı Özel Yayını

Ankara 2019

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Diplomatik Arşiv Dairesi Başkanlığı

100. YILINDA 1919

ARŞİVİMİZDEN BELGELER

Sahada ve Masada Güçlü Diplomasi Temalı
XI. Büyükelçiler Konferansı Özel Yayını

Ankara 2019

T.C
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Diplomatik Arşiv Dairesi Başkanlığı

XI. BÜYÜKELÇİLER KONFERANSI ÖZEL YAYINI

Proje Yöneticisi
Yavuz Selim Kıran, Dışişleri Bakan Yardımcısı

Proje Sorumlusu
Büyükelçi Engin Yürür, Genel Müdür V.

Koordinatör
Elçi İstem Cırcıroğlu, Genel Müdür Yardımcı V.

Yayına Hazırlayan
Dr. İrşat Sarıalioğlu

Osmanlıca Çeviri Yazı
Furkan Bülbül
Nevin Yılmaz
Mehmet Erdoğan
Ayşe Bayık

Osmanlıca Düzelti
Ümran Budak
Zekiye Uyanık

Sayfa Düzeni
Mehmet Erdoğan
Muhammet Fatih Tekin

Tasarım
Deren Şensöz, Üçüncü Katip

Baskı
Matsa Basımevi

ISBN
978-975-7307-71-6

Sertifika
44678

100. YILINDA 1919

ARŞİVİMİZDEN BELGELER

SUNUŞ

Tarih boyunca bağımsızlığımız uğruna verdiğimiz her mücadeleyi kendimize ve gelecek nesillere sıklıkla hatırlatmak durumundayız. Bu, en başta, ülkemizin ve milletimizin bekası için gözlerini kırpmadan hayatını feda eden şehitlerimize borcumuzdur.

Aziz milletimiz, bundan 100 yıl önce, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları önderliğinde, kendi iradesinin üzerinde bir irade tanımayacağını tüm dünyaya ilan etmiştir. Millî iradenin üstünlüğü ve tam bağımsızlığımız her zaman dış politikamızın temelini oluşturmuştur ve oluşturmaktadır.

Millî Mücadelemizin kahramanları, Kurtuluş Savaşı döneminde dış dünyayla yoğun temasa girerek, ulusumuzun karşılaştığı gerçekler hakkında aydınlatma faaliyetleri yürütmüşlerdir. Aynı zamanda, işgalci güçlerin ülkemiz ve bölgemize dair emelleri hakkında bilgi toplamışlardır. Bu faaliyetlerden ortaya çıkan belgeler özenle muhafaza edilmiştir. Böylelikle, Hariciye Vekaleti henüz kurulmamışken, millî arşivimiz zorlu koşullar altında oluşmaya başlamıştır.

Bu hafızanın en önemli unsurlarından biri olan Bakanlığımız Arşivi, 2012 yılında hizmete giren uluslararası standartlara sahip binasında muhafaza edilmektedir. Bu hafızanın canlı tutulması gelecek nesillere aktarılabildiği ölçüde mümkündür. Bu amaçla, arşivimizde bulunan toplam 65 milyon sayfaya yakın belgeden 51 milyonu elektronik ortama aktarılmıştır.

XI. Büyükelçiler Konferansı vesilesiyle hazırladığımız bu özel yayınla, 1919 yılına dair arşivimizden seçilen 25 belgeyi ilk kez kamuoyuyla paylaşıyoruz. Güçlü diplomasi geleneğimizin önemli örneklerini ortaya koyan Millî Mücadele dönemine ait belgelerimiz, "Millî Mücadele Diplomasisi" başlığıyla, uluslararası arşiv yayıncılığı standartlarına sahip ciltler halinde, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yıldönümü olan 2023'e kadar her yıl yayınlanacaktır. Sözkonusu ciltler internet sayfamızda e-yayın olarak da paylaşılacaktır.

Bu kıymetli eserin yakın tarihimize ışık tutulmasına katkı sağlayacağına inanıyor, hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Mevlüt Çavuşoğlu
Dışişleri Bakanı

ÖNSÖZ

1919 yılı, ülkemiz, bölgemiz ve uluslararası ilişkiler tarihi açısından önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Literatürdeki genel eğilim, Millî Mücadele sürecini, esası ve gelişimine uygun olarak, iki temel kronolojik kesit halinde inceleme yönündedir. Millî Mücadele diplomasisi de sözkonusu ayırımı destekler biçimde gelişmektedir. Millet Meclisinin toplandığı Nisan 1920'ye kadar devam eden ilk evre, diğer bir deyişle Heyet-i Temsiliye dönemi, sahadaki gerçekliğin ve milletin kararlılığının uluslararası alanda etkin aktörlere tanıtılması gayesinin etrafında şekillenen bir diplomasi örneğini sergilemektedir. Yayınımızın ilk belgesinde açıkça tarif edilen bu gaye etrafında Millî Mücadelenin kamu diplomasisi sahada kendini göstermeye başlamıştır, denebilir.

İlerleyen sayfalarda görüleceği üzere, 1919 yılına ait birçok belge, sahadaki mücadeleye eş zamanlı olarak uluslararası gelişmelerin dikkatle izlendiğine ve yüzyılların diplomasi geleneği uyarınca Avrupa ve dünya güç dengesi sisteminden yararlanarak ulusal hedeflere ulaşmaya çalışıldığına tanıklık etmektedir.

1919 tarihinden başlayan arşiv kayıtlarımız, güç dengesi sisteminin önemli aktörlerinden İngiltere ve ABD'yle ilişkilere dair önemli bilgiler sunmakta, Rusya'yla ilişkilere dair kayıtlar 1920 yılı itibariyle başlamaktadır.

Millî Mücadelenin 1920 yılı ortalarında başlayan ikinci evresinden itibaren izlenmeye başlanan diplomasi ise yukarıda bahsi geçen uluslararası aktörlerin yanı sıra Fransa ve İtalya'yı da içine alacak ve klasik diplomasinin yöntemlerine daha fazla yer vermek suretiyle "masa"nın denklemdeki ağırlığını arttıracaktır. İlerleyen sayfalarda görüleceği üzere, arşivimizin 1919'a ait belgeleri, İtalya'nın, Millî Mücadele diplomasisinin önemli bir bileşeni haline geleceğinin ipuçlarını sunmaktadır.

XI. Büyükelçiler Konferansı için hazırlanan bu çalışmada Millî Mücadelenin ilk evresindeki diplomatik çabalara odaklanılmıştır. Bu bağlamda, 1919 yılına ait yüzlerce Osmanlıca belgenin içinden Ülkeler/İngiltere (534), Ülkeler/İtalya (541), Ülkeler/ABD (502) ve Mili Mücadele (2763) fonlarında bulunan 25 belge seçilmiştir.

Bu eseri yayına hazırlayan Dr. İrşat Sarıalioğlu'na ve çalışmamız süresince, bilgi ve tecrübelerini bizden esirgemeyen Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanı Prof. Dr. Sayın Uğur Ünal ve Dış İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Başkanı Sayın Cevat Ekici'ye teşekkürü borç biliriz.

Büyükelçi Engin Yürür
Genel Müdür V.

İÇİNDEKİLER

Sunuş ……. III

Önsöz ……. V

İçindekiler ……. VII

Belge 1 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Teşkilat-ı Milliye hakkında araştırmalar yapmak üzere Anadolu'ya gelen yabancılardan oluşan heyete Millî Mücadele'nin tanıtılmasına ve heyet üzerinde olumlu intiba bırakılmasına ilişkin talimatı çeşitli tümen ve kolordu komutanlıklarına gönderdiği 3 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. ……..…….. 10

Belge 2 Develi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye-i İslamiye Reisi Osman Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk Hükûmetinin yeni merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 8 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı. ……..…… 12

Belge 3 Düzce Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Reisi Nuri ve Belediye Başkanı Hüseyin Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 10 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı. Sözkonusu telgrafın Heyet-i Temsiliye'ye gönderilmeden önce İstanbul'daki İtilaf Devletleri Temsilcilerine gönderildiği telgraftan anlaşılmaktadır. ……. 14

Belge 4 Giresun halkının, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Ankara Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 13 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı. …... 16

Belge 5 Boyabad Müdafaa-i Hukuk Reisi Abdullah Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair

Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 17 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı. ……... 18

Belge 6 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Canik Mutasarrıfı Hamit Bey'in Samsun'daki İngiliz Siyasi Temsilci Salter'la yaptığı seyahatin nedenleri hakkında bilgi talebinde bulunduğu ve İngiliz askerlerinin Merzifon'dan çekilmesinin nedenleri hakkındaki düşüncelerini ifadeyle bu konudaki görüşlerinin ve alınmış önlemlerin bildirilmesini istediği hususlarında adıgeçene gönderdiği 22 Eylül 1919 tarihli şifre telgraf. ……. 20

Belge 7 Üçüncü Kolordu Komutanı Selahattin Bey'in, İngilizlerin Samsun'u tahliye ederek İstanbul'a hareket ettikleri hususunda Kongre Heyeti'ne gönderdiği 5 Ekim 1919 tarihli telgraf. ……... 22

Belge 8 Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İngilizlerin Merzifon ve Samsun'u tamamen tahliye etmeleri üzerine yayımladığı 5 Ekim 1919 tarihli genelge. …… 24

Belge 9 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İngiliz askerlerinin tahliyesinden Türk halkının memnuniyet duyduğunu ve Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalamayacağına dair düşüncesini 15. Tümen Komutanı İsmail Bey'e bildirdiği 14 Ekim 1919 tarihli şifre telgraf. …. 26

Belge 10 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, millî hareketin sahadaki fiili tezahürü, millî birliğin ve Hint Müslümanlarının etkisiyle İngilizlerin Ankara'ya karşı politikasında lehte bir değişim olduğunu 15. ve 13. Kolordu Komutanlıklarına bildirdiği 3 Ekim 1919 tarihli şifre telgraf. …….. 28

Belge 11 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Türk milletinin meşru hakları uğrunda son ferdini bile feda etmeye hazır olduğu hususunun Türk düşmanlarına hissettirilmesi gerektiğine ilişkin Salihli Cephesi Komutanı Vekili Reşit Bey'e gönderdiği 31 Aralık 1919 tarihli şifre telgraf. ……. 30

Belge 12 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, Mustafa Kemal Paşa ve kendisiyle görüşmek üzere 11 Kasım 1919'da İstanbul'dan hareket eden Yarbay Rawlinson'la Sivas'ta görüşebileceğini 3. Kolordu Komutanlığına bildirdiği 12 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. ……. 32

Belge 13 Trabzon Mevki Komutanı ile Trabzon İngiliz Temsilcisi arasında gerçekleşen konuşmaya ilişkin Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen 17 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. …….. 34

Belge 14 Demirci Mehmet Efe'nin, bir İngiliz Albayıyla arasında geçen konuşmayı Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 3 Aralık 1919 tarihli telgraf. ……. 38

Belge 15 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Demirci Mehmet Efe'nin İngiliz Albayına vermiş olduğu cevapların memnuniyetle karşılandığının adıgeçene iletilmesini teminen Nazilli Jandarma Tabur Komutanı Abidin Bey'e gönderdiği 7 Aralık 1919 tarihli şifre telgraf. …….. 40

Belge 16 Aydın ve Havalisi Kuva-yı Milliye Komutanı Demirci Mehmet Efe'nin, Koçarlı'daki İtalyan Askerî Birlikleri Komutanıyla Bağarası Nahiyeleri İdaresi Başkanı Mehmet Bey'den aldığı mektupları Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 26 Ekim 1919 tarihli telgraf. İtalyan Komutan, mektubunda, İtalyan Yüzbaşı Ferrari'nin kendisine bildirdiği, Kuva-yı Milliye'nin ihtiyacı olan malzemelerin ikmali için gösterdiği çabadan bahsetmekte ve Kuva-yı Milliye ile yapacağı işbirliğinin gizli tutulmasını istemektedir. Mehmet Bey'in mektubunda ise, adıgeçenin İtalyan komutanla yaptığı görüşmeye değinilmekte; İtalyan Komutanın önerdiği işbirliği kapsamında oluşturmayı düşündüğü 150 kişilik süvari birliğine Türk askerini kaydetmek istediği belirtilmektedir. ……... 42

Belge 17 Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İtalyanların Türk halkından asker, jandarma kaydetmelerinin ve millî kuvvetlere komuta etmelerinin kesinlikle uygun olmadığı, hiçbir taahhüde girmemek şartıyla silah, cephane, elbise gibi maddi yardımlarının kabul edilmesinin yararlı olacağı ve Refet Bey'in yakında bölgeye geleceği hususlarında Demirci Mehmet Efe'ye gönderdiği 2 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. …… 18

Belge 18 Nazilli'ye giden Albay Refet Bey'in, Demirci Mehmet Efe ve İtalya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Kont Sforza tarafından görevlendirilen eski Beyrut Valisi Azmi Bey hakkında Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 3-4 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. Telgrafta, Azmi Bey'in görevinin, İtalyanların Türklerle anlaşmak istemekle beraber karşılarında güvenilir bir hükûmet bulamadıkları, ulusal örgütlenme dışarıda pek güçlü göründüğünden hükûmetin yakında Ankara'nın eline geçeceğine inandıkları, Antalya'yı tahliye edecekleri, ancak bu bölgeden iktisadi kazanımlar sağlamak istedikleri, bunun karşılığında Millî Mücadele'ye yardımcı olacakları hususlarını iletmek olduğu belirtilmektedir. 50

Belge 19 Kurmay Binbaşı Nazım Bey'in, bir İtalyan Komutanın [General Elia], İtalya Hükûmetinin Mustafa Kemal Paşa'yla temas etmek istediğini güvenilir bir şahsa söylediğini Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 2 Aralık 1919 tarihli telgraf. …… 52

Belge 20 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'nın, bütün kolordu bölgesindeki telgrafhanelerin işgal altına alınarak şifreli haberleşmeye başlandığı; Batı'dan gelecek olan delegelerin önemli bir kısmının Ankara'dan Sivas'a hareket

ettiği, iç ve dış durumun ivedilikle millî kongrenin açılışını gerektirdiği; İstanbul'daki ABD Heyeti adına Donanma Subayı Browne'ın Ankara'ya geldiği, buradan Sivas'a gönderileceği, adıgeçenin Türk dostu olduğu, Mustafa Kemal Paşa'yla görüşeceği; İngilizlerin Mustafa Kemal Paşa'yı ölü veya diri ele geçirmek, Rauf Bey'i siyaseten elde etmek için adamlar gönderdiğinin İstanbul'dan bildirildiği hususlarında Mustafa Kemal Paşa'ya tevdi edilmek üzere 15. Kolordu Komutanlığına ilettiği 20 Ağustos 1919 tarihli telgraf. …….……. 54

Belge 21 20. Kolordu Komutanı Ali Fuad Paşa'nın, Browne'ın Ankara'dan Sivas'a hareketi hususunda Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmesini teminen 15. Kolordu Komutanlığına gönderdiği 26 Ağustos 1919 tarihli telgraf. …….. 56

Belge 22 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, iki Amerikan askerî gemisinin Trabzon'u ziyaret ettiği, Amerikan askerlerinin şehri gezdikten sonra geri gittiği, bu durumun Türkler lehinde bir hareket olarak değerlendirildiği hususunda Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 8 Eylül 1919 tarihli telgraf. ……..……... 58

Belge 23 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, General Harbord başkanlığında Sivas'a gelecek olan Amerika Heyeti hakkında Heyet-i Temsiliye'ye gönderdiği 14 Eylül 1919 tarihli telgraf. ……..... 60

Belge 24 5. Tümen Komutanı Kenan Bey'in, Amerika Kızılhaç Heyetinden binbaşı rütbesindeki bir müfettişle Fransız ve İngilizlerin Orta Doğu ve Anadolu'daki emelleri hakkında yaptığı görüşmeyi ve görüşmeye ilişkin değerlendirmesini Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 21 Ekim 1919 tarihli telgraf. ……..…. 62

Belge 25 Sivas Kongresi Başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa ve diğer kongre yetkililerinin ABD Senato Başkanına gönderdikleri, kongre hakkında bilgi veren ve Senato'nun Anadolu'ya sahadaki durumu tarafsız bakışla inceleyecek bir heyet göndermesini talep eden 9 Eylül 1919 tarihli mektup. …… 66

BELGELER

BELGE 1

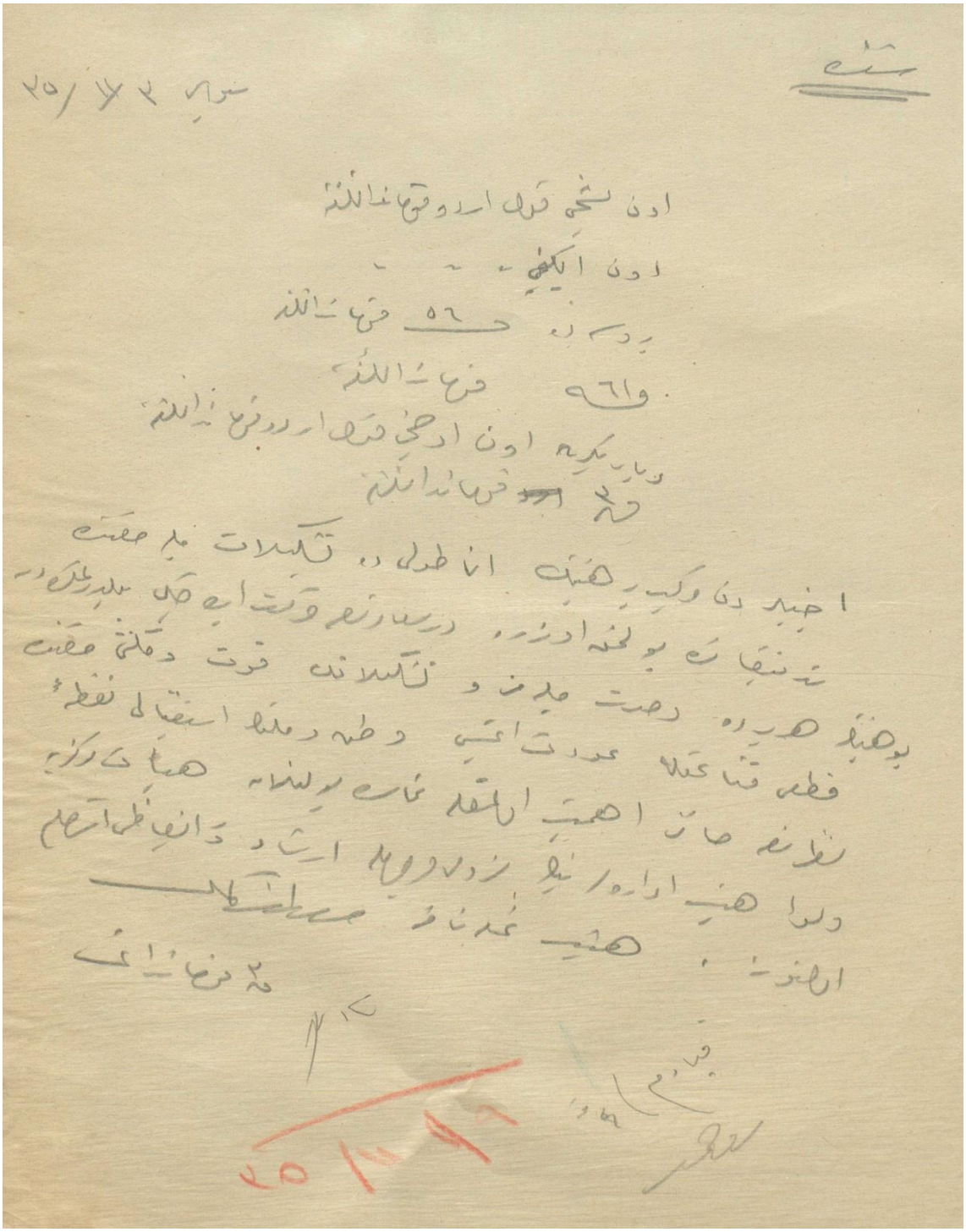

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Teşkilat-ı Milliye hakkında araştırmalar yapmak üzere Anadolu'ya gelen yabancılardan oluşan heyete Millî Mücadele'nin tanıtılmasına ve heyet üzerinde olumlu intiba bırakılmasına ilişkin talimatı çeşitli tümen ve kolordu komutanlıklarına gönderdiği 3 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas 3/11/[13]35

On Beşinci Kolordu Kumandanlığına
On İkinci Kolordu Kumandanlığına
Bursa'da 56. F[ırka] Kumandanlığına
61. F[ırka] Kumandanlığına
Diyarbakır'da On Üçüncü Kolordu Kumandanlığına
3. K[olordu] Kumandanlığına

Ecnebîlerden mürekkeb bir hey'etin Anadolu'da Teşkîlât-ı Milliye hakkında tedkîkâtda bulunmak üzere Dersaâdet'den hareket edeceği bildirilmekdedir. Bu hey'etin her yerde vahdet-i milliyemiz ve teşkîlâtın kuvvet ve mikneti hakkında katʿî kanâʿatle avdet etmesi vatan ve milletin istikbâli nokta-i nazarından hâ'iz-i ehemmiyet olmakla temâsda bulunulan hey'ât-ı merkeziye ve livâ hey'et-i idârelerinin lüzûmu vechle irşâd ve îkâzı istirhâm olunur. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

3. K[olordu] Kumandanı

BELGE 2

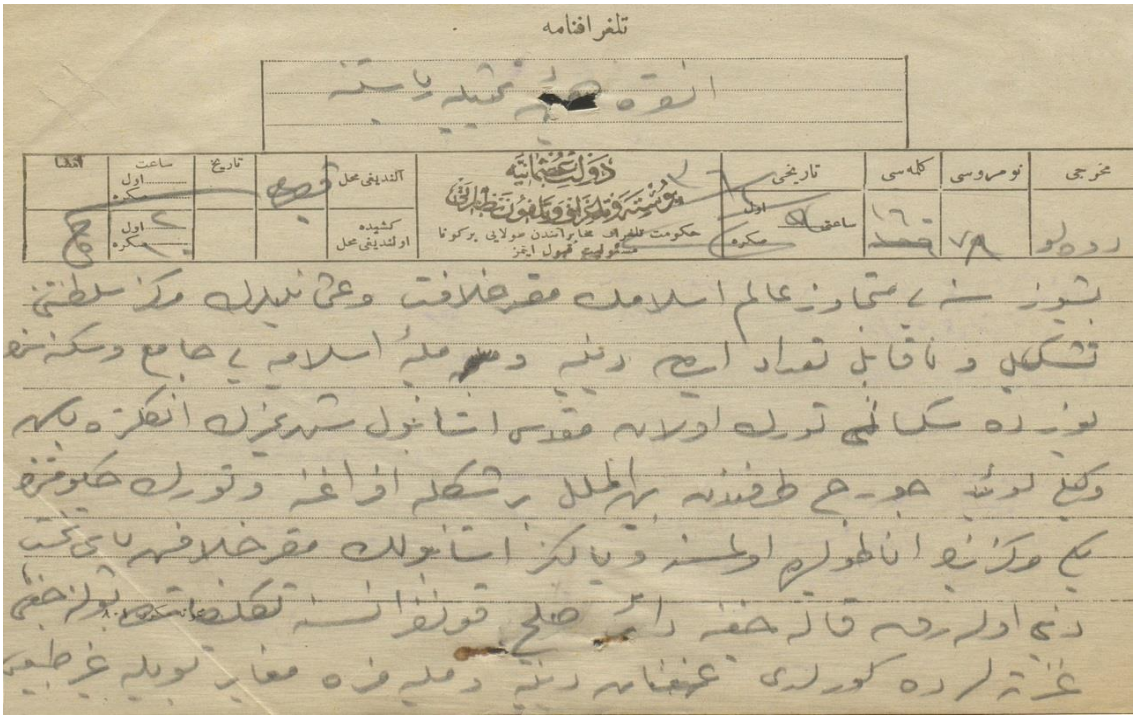

تلغرافنامه

مخرجی	نومروسی	کلمه سی	تاریخی	دولت عثمانیه مؤسسه تلغراف و تلفون نظارتی حکومت تلغراف عمارتندن مولایی بر کونا مسئولیت قبول ایتمز	آلندیغی محل	تاریخ	ساعت	آلنان
روده لو	٧٨	١٦٠	ساعت اول مکرر		کشیده اولندیغی محل		اول مکرر	

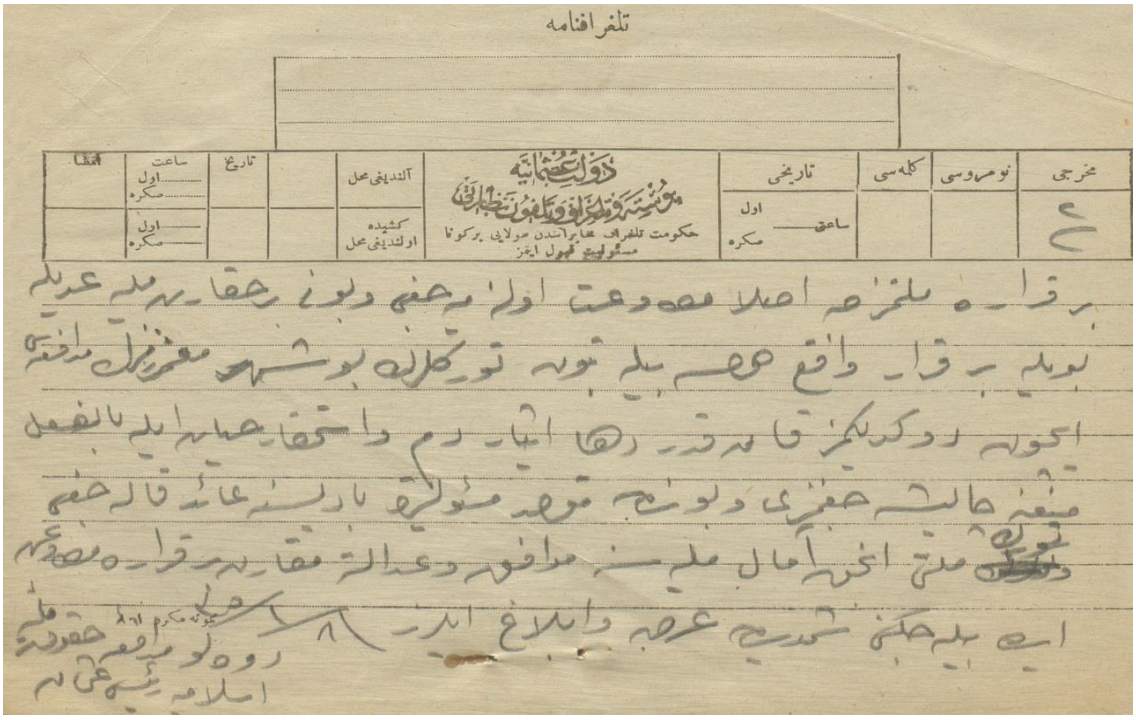

تلغرافنامه

مخرجی	نومروسی	کلمه سی	تاریخی	دولت عثمانیه مؤسسه تلغراف و تلفون نظارتی حکومت تلغراف عمارتندن مولایی بر کونا مسئولیت قبول ایتمز	آلندیغی محل	تاریخ	ساعت	آلنان
			ساعت اول مکرر		کشیده اولندیغی محل		اول مکرر	

Develi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye-i İslamiye Reisi Osman Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk Hükûmetinin yeni merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 8 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı.

Mahreci Develi

Ankara Hey'et-i Temsîliye Riyâsetine

Beş yüz seneyi mütecâviz âlem-i İslâm'ın makarr-ı hilâfet ve Osmanlıların merkez-i saltanatını teşkîl ve nâ-kâbil-i taʿdâd eden dîniye ve milliye-i İslâmiye'yi câmiʿ ve sekenesinin yüzde sekseni Türk olan mukaddes İstanbul şehrimizin İngiltere Başvekîli Loyd Corc [Lloyd George] tarafından beynelmilel bir şekle ifrâğına ve Türk Hükûmetinin yeni merkezinin Anadolu'da olmasına ve yalnız İstanbul'un makarr-ı hilâfet, pâyitaht-ı dînî olarak kalacağına dair Sulh Konferansına teklîfâtda bulunacağı gazetelerde görüldü. Anʿanât-ı dîniye ve milliyemize mugâyir böyle gayr-ı tabîʿî bir karara milletimizce asla mutâvaʿat olunamayacağı ve bunu bir hakâret-i milliye addiyle böyle bir karar vâkiʿ olsa bile bütün Türklerin bu şehr-i muʿazzezimizin müdâfaʿası için dökdüğümüz kan kadar daha îsâr-ı dem ve istihkâr-ı hayât ile bilfiʿil menʿine çalışacağımızı ve bundan mütevellid mes'ûliyetin bâdîsine âid kalacağı ve Türk milleti[nin] ancak âmâl-i milliyesine muvâfık ve adâlete mukârin bir karara mutâvaʿat edebileceğini şimdiden arz ve iblâğ eyleriz. 8/1/[13]35

Develi Müdâfaʿa-i Hukûk-ı Milliye-i İslâmiye Re'îsi
Osman

BELGE 3

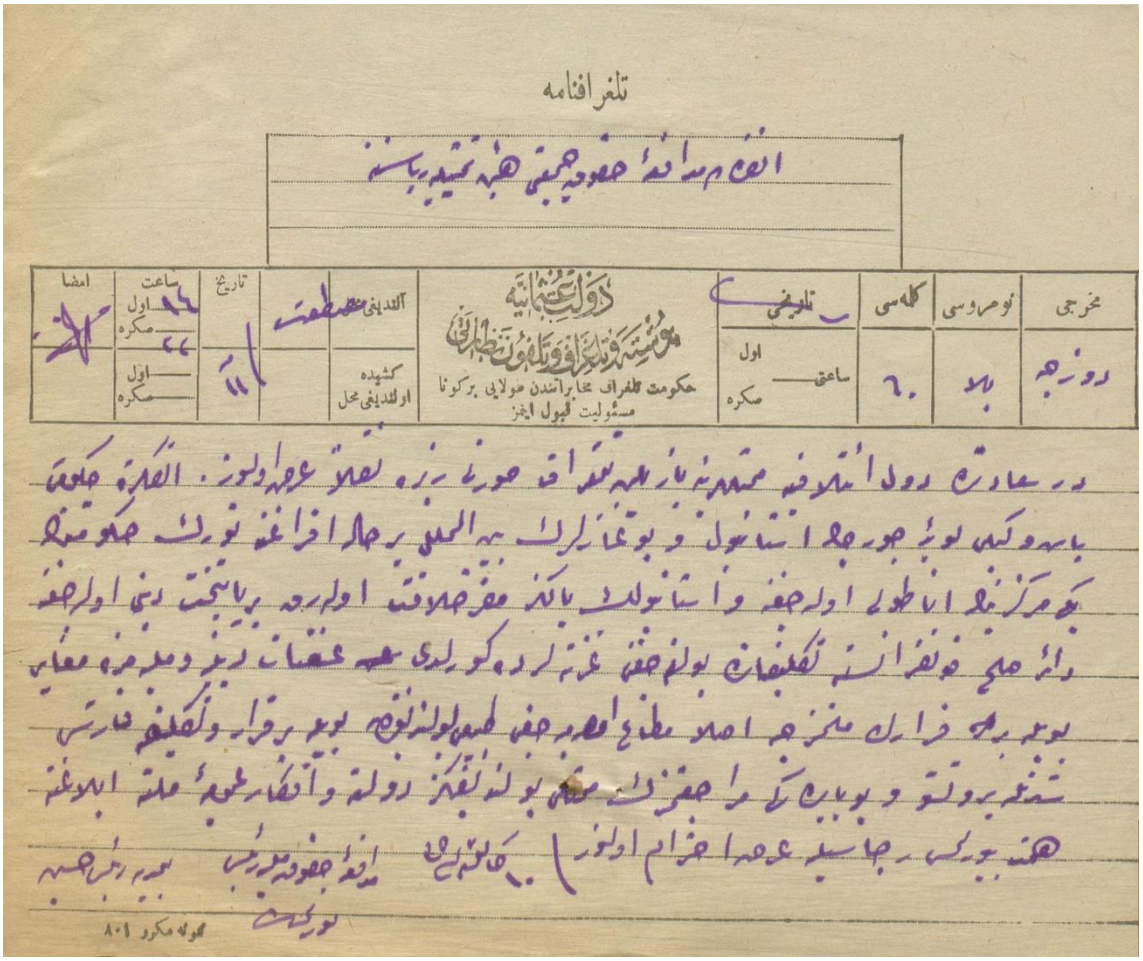

تلغرافنامه

مخرجی	نومروسی	کلمه‌سی	تلویحی	دولت عثمانیه	آلندیغی محل	تاریخ	ساعت	امضا
روزنامه	بلا	٦٠	اول ساعت مکره	مؤسسه تلغراف و تلفون نظارتی — حکومت تلغراف مخابراتندن مولایی برکونا مسئولیت قبول ایتمز	کشیده اولندیغی محل		اول مکره	

مولانا مکرو ٨٠١

Düzce Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Reisi Nuri ve Belediye Başkanı Hüseyin Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 10 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı. Sözkonusu telgrafın Heyet-i Temsiliye'ye gönderilmeden önce İstanbul'daki İtilaf Devletleri Temsilcilerine gönderildiği telgraftan anlaşılmaktadır.

Mahreci Düzce

Ankara'da Müdâfaʿa-i Hukûk Cemiyeti Hey'et-i Temsîliye Riyâsetine

Dersaâdet'de Düvel-i İ'tilâfiye Mümessillerine yazılan telgraf sûreti zîre naklen arz olunur. İngiltere Hükûmeti Başvekîli Lloyd George'un İstanbul ve Boğazların beynelmilel bir hâle ifrağına, Türk Hükûmetinin yeni merkezinin Anadolu olacağına ve İstanbul'un yalnız makarr-ı hilâfet olarak bir pâyitaht-ı dînî olacağına dair Sulh Konferansına teklîfâtda bulunacağı gazetelerde görüldü. Anʿanât-ı dîniye ve milliyemize mugâyir böyle bir kararın milletimizce asla mutâʿ olamayacağı tabîʿî bulunduğundan böyle bir karar ve teklîfe karşı şiddetle protesto ve bu bâbdaki mürâcaʿatımızın mümessili bulunduğunuz devlete ve efkâr-ı umûmiye-i millete iblâğına himmet buyurulması ricâsıyla arz-ı ihtirâm olunur. Fî 10 Kânûn-ı Sânî sene [13]35

Müdâfaʿa-i Hukûk-ı Milliye Re'îsi
Nuri

Belediye Re'îsi
Hüseyin

BELGE 4

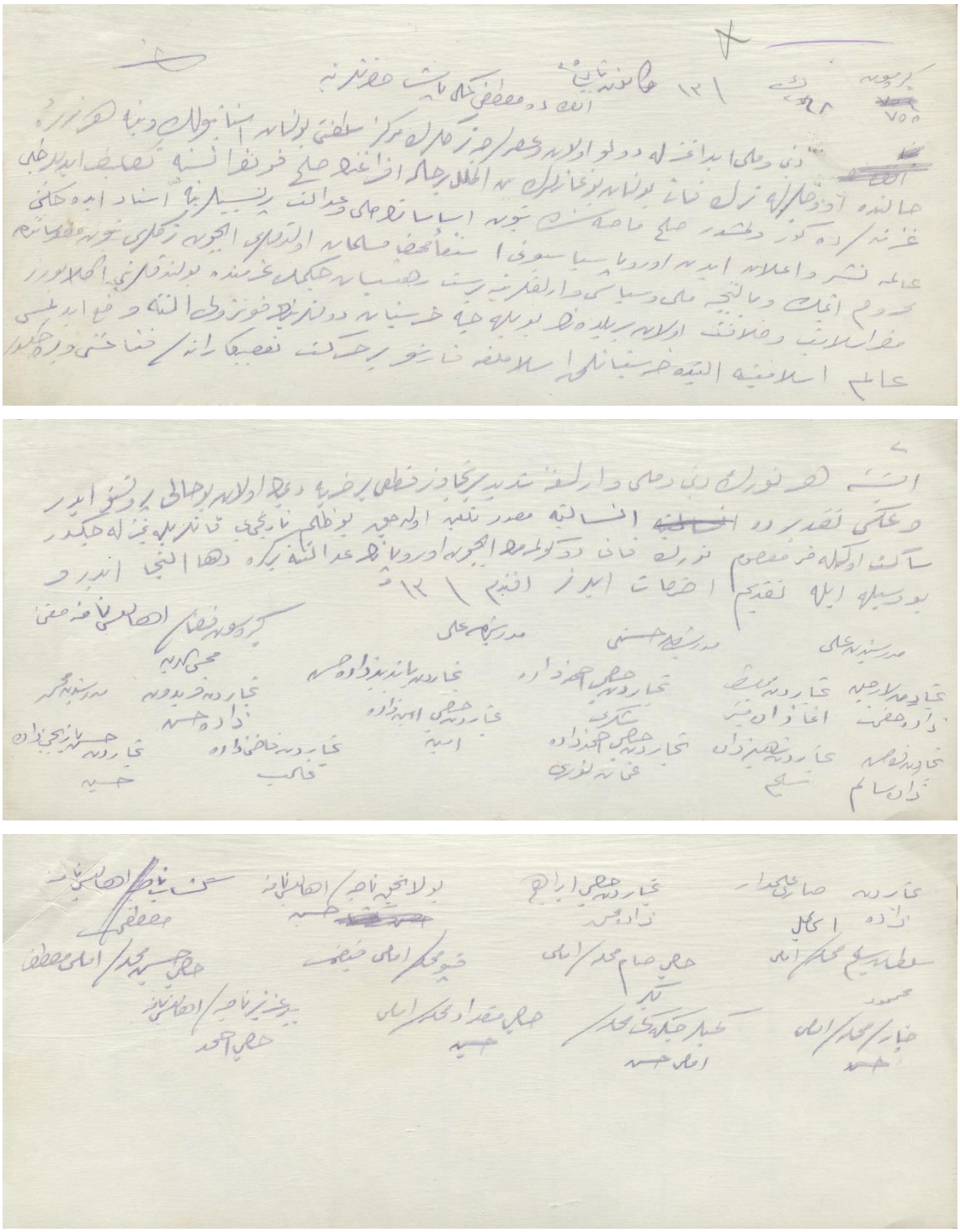

Giresun halkının, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Ankara Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 13 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı.

Giresun

Fî 13 Kânûn-ı Sânî sene [13]35

Ankara'da Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Dînî ve millî âbidâtımızla dolu olan ve asırlarca Türklerin merkez-i saltanatı bulunan İstanbul'un ve yine her zerre-i hâlinde avuçlarla Türk kanı bulunan Boğazların beynelmilel bir hâle ifrâğının Sulh Konferansı'na teklîf edileceği gazetelerde görülmüşdür. Sulh masasında bütün esâsâtın halli ve adâlet prensiblerine isnâd edeceğini âleme neşr ve iʿlân eden Avrupa siyâsiyyûnu intimâ-i mahzâ Müslümân oldukları için Türkleri bütün mukaddesâtından mahrûm etmek ve binnetîce millî ve siyâsî varlıklarına bir sitâr-ı husbân çekmek azminde bulunduklarını anlıyoruz. Makarr-ı İslâmiyet ve hilâfet olan bir beldenin böylece Hristiyan devletlerinin kontrolü altına vazʿ edilmesi âlem-i İslâmiyete elbette Hristiyanlık[ın] İslâmlığa karşı bir hareket-i taʿassubkârânesi kanâʿatini verecekdir. İşte her Türk dînî ve millî varlığına şedîd bir tecâvüz-i katʿî bir darbe demek olan bu hâli protesto eder ve aksi takdîrde insanlığa masdar-ı telʿin olacak bu zulm-i tarihîyi kanlarıyla temizleyecekdir. Sâkit ülkemiz masûm Türk kanı dökülmemek için Avrupa'nın adâletine bir kere daha ilticâ eder ve bu vesîle ile takdîm-i ihtirâmât eyleriz efendim. Fî 13 minhü

Müderrisînden Ali, Müderrisînden Hüsnü, Müderrisînden Ali, Giresun kazâsı ahâlisi nâmına Müftü Muhiddin, Tüccârdan Larcin zâde Hakkı, Tüccârdan Yusuf Ağa zâde Münir, Tüccârdan Hacı Ahmed zâde Şükrü, Tüccârdan Bayezid zâde Hasan, Tüccârdan Feridun zâde Hasan, Müderrisînden Mehmed, Tüccârdan Kara Hasan zâde Salim, Tüccârdan Şahin zâde Selim, Tüccârdan Hacı Ahmed zâde Osman Nuri, Tüccârdan Hacı Emin zâde Emin, Tüccârdan Kadı zâde Galib, Tüccardan Hasan Yazıcı zâde Hüseyin, Tüccârdan Sarı Alemdar zâde İsmail, Tüccârdan Hacı İbrahim zâde Mehmed, Bulancak nâhiyesi ahâlisi nâmına Hüseyin, Keşab nâhiyesi ahâlisi nâmına Mustafa, Sultan Selim Mahallesi İmamı Mahmud, Hacı Hüsam Mahallesi İmamı Bekir, Kapı Mahallesi İmamı Feyzi, Hacı Hüseyin Mahallesi İmamı Mustafa, Çınar Mahallesi İmamı Hasan, Gemilerçekeği Mahallesi İmamı Hasan, Hacı Mikdad Mahallesi İmamı Hüseyin, Piraziz Nahiyesi ahâlisi nâmına Hacı Ahmed

BELGE 5

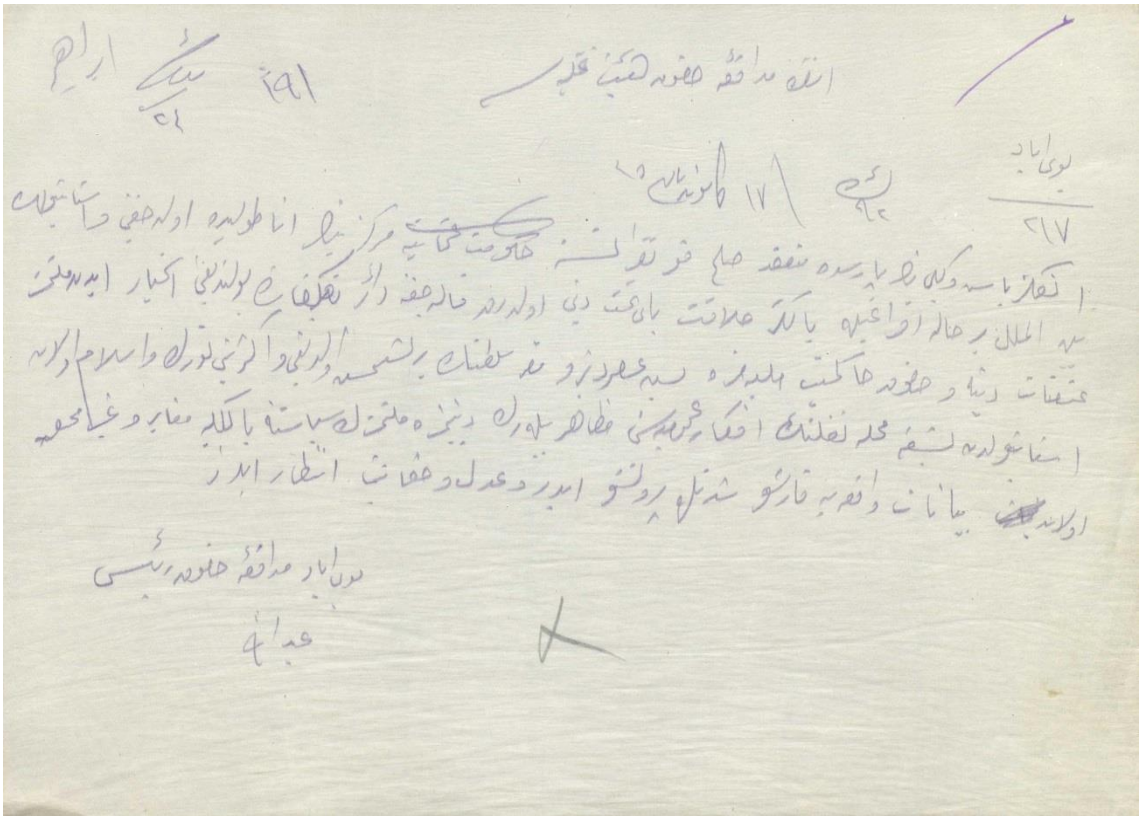

Boyabad Müdafaa-i Hukuk Reisi Abdullah Bey'in, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlara uluslararası bir statü verilmesine, Türk hükûmet merkezinin Anadolu'da olmasına ve İstanbul'un yalnızca dinî bir başkent olarak kalmasına ilişkin Paris Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri üzerine Türk milletinin sözkonusu teklifleri kabul etmeyeceğine dair Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderdiği 17 Ocak 1919 tarihli protesto telgrafı.

17 Kânûn-ı Sânî [13]35 Boyabad

217

Ankara Müdâfaʿa-i Hukûk Hey'et-i Temsîliyesi

İngiliz Başvekîlinin Paris'de münʿakid Sulh Konferansı'na Hükûmet-i Osmaniye merkezinin Anadolu'da olacağını ve İstanbul'un beynelmilel bir hâle ifrâğıyla yalnız hilâfet-i pâyitaht-ı dînî olarak kalacağına dâir teklîfâtda bulunduğunu istihbâr eden milletimiz anʿanât-ı dîniye ve hukûk-ı hâkimiyet-i milliyemize beş asırdan beri makarr-ı saltanatın yerleşmiş olduğu ve ekserîsini Türk ve İslâm olan İstanbul'dan başka mahale naklinin efkâr-ı umûmiyesini müzâhir bilerek dînimize milletimizin siyâsetine bi'l-külliye mugâyir ve gayr-ı muhıkk olan beyânât-ı vâkıʿaya karşı şiddetle protesto eder ve adl ü hakkâniyet intizâr eyleriz.

Boyabad Müdâfaʿa-i Hukûk Re'isi
Abdullah

BELGE 6

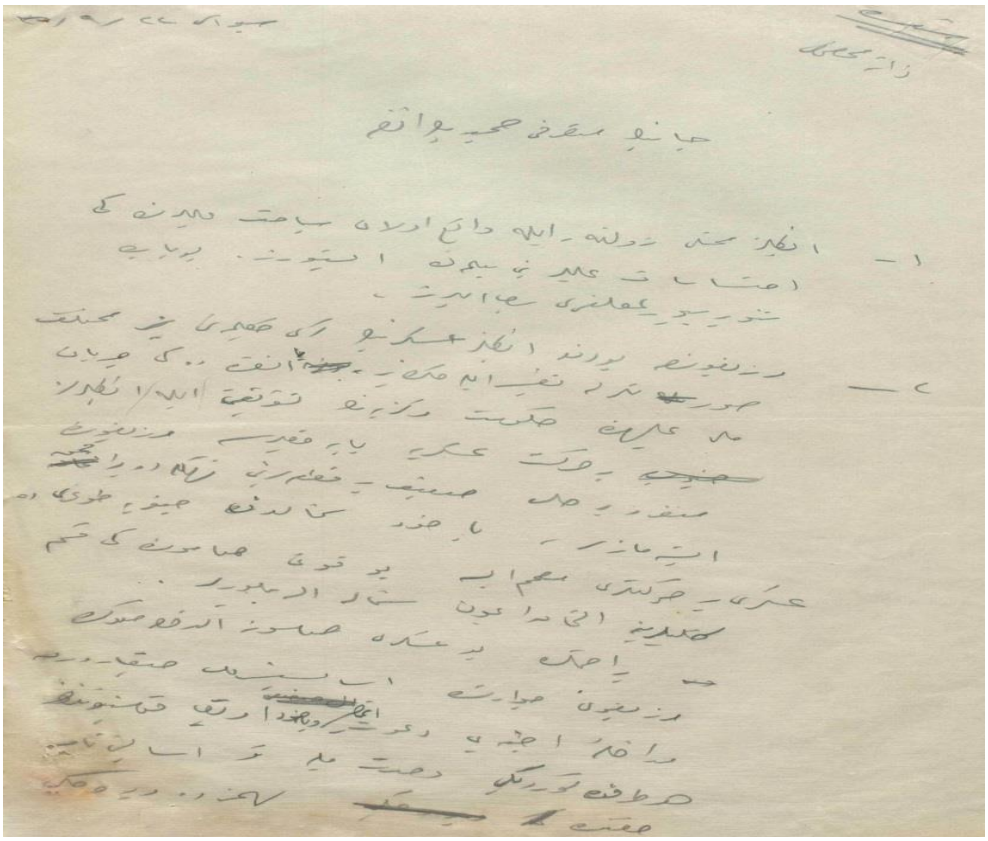

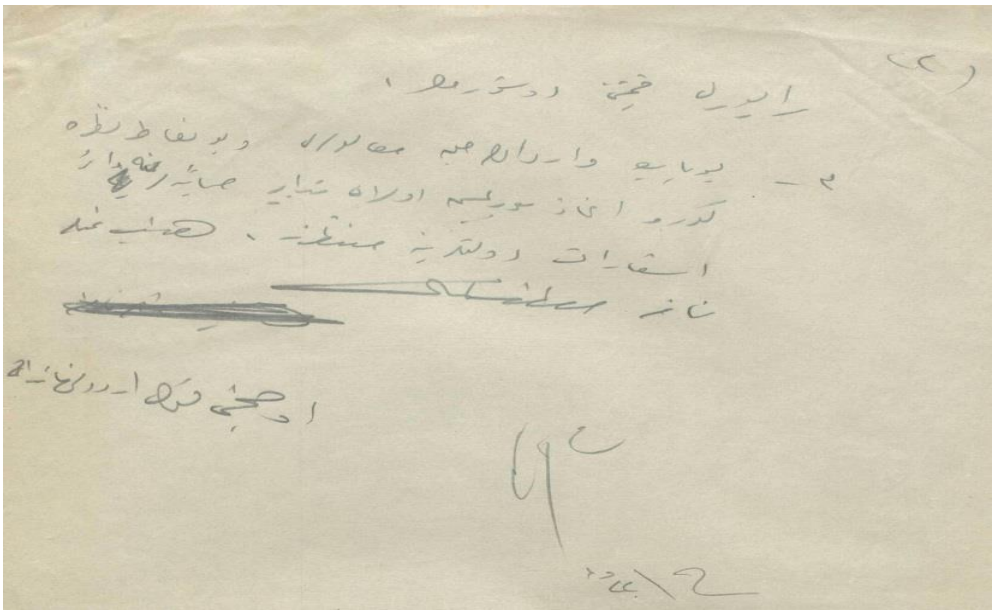

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Canik Mutasarrıfı Hamit Bey'in Samsun'daki İngiliz Siyasi Temsilci Salter'la yaptığı seyahatin nedenleri hakkında bilgi talebinde bulunduğu ve İngiliz askerlerinin Merzifon'dan çekilmesinin nedenleri hakkındaki düşüncelerini ifadeyle bu konudaki görüşlerinin ve alınmış önlemlerin bildirilmesini istediği hususlarında adıgeçene gönderdiği 22 Eylül 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas

Zâta mahsûs 22/9/[13]35

Canik Mutasarrıfı Hamid Beyefendi'ye

1- İngiliz Mümessili Solter [Salter] ile vâkiʿ olan seyâhat-ı âlîlerindeki ihtisâsât-ı âlîlerini bilmek istiyoruz. Bu bâbda tenvîr buyurulmaklığımızı ricâ eyleriz.

2- Merzifon'dan bu defa İngiliz askerinin geri çekilmesini biz muhtelif sûretlerle tefsîr eylemekdeyiz. Ankara'daki cereyân-ı millî aleyhinde hükûmet-i merkeziyenin teşvîki ile İngilizler bir hareket-i askeriye yapacaklarsa Merzifon'da münferid bir halde zayıf bir kıtʿalarını tehlikede bırakmak istemezler. Yahud şimâlden cenûba doğru da askerî bir hareketleri musammem ise bu kuvveti Samsun'daki kısm-ı küllîlerine iltihâk için şimâle alabilirler. Bir ihtimâl de bu askeri Samsun'a aldıkdan sonra Merzifon civârında asayişsizlik çıkararak müdâhale-i ecnebiyeyi daʿvet etmek veyahud Amerika Komisyonunun her tarafta gördüğü vahdet-i milliye ve âsâyiş-i tâmme hakkında lehimizde vereceği raporun kıymetini düşürmek,

3- Bu bâbda vârid olacak mütâlaʿaları ve bu nikât-ı nazara göre ittihâz buyurulmuş olan tedâbîr-i sâ'ibelerine dâir işʿârât-ı devletlerine muntazırız. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

Üçüncü Kolordu Kumandanı

BELGE 7

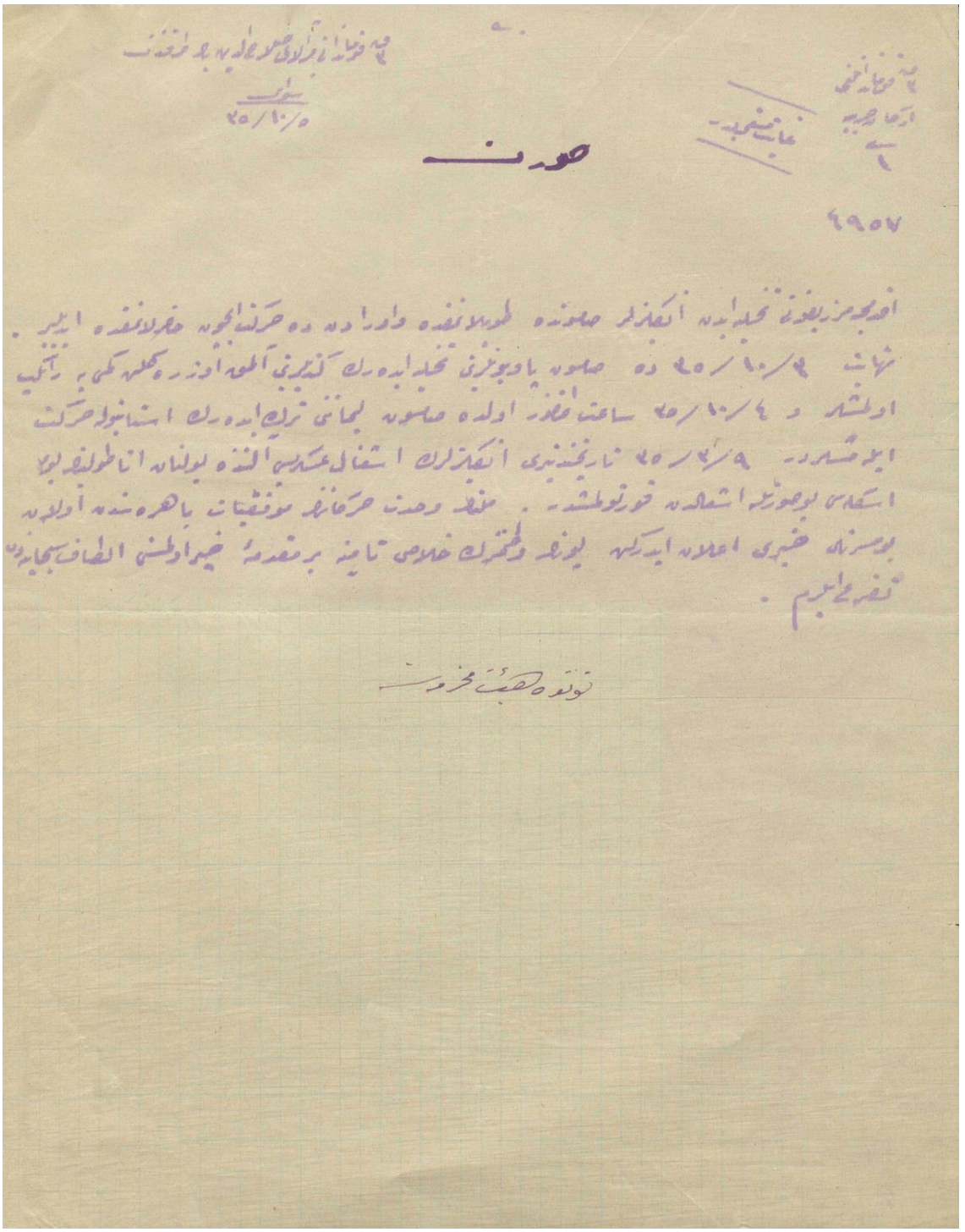

حوادث

٤٩٥٧

[illegible]

[illegible]

Üçüncü Kolordu Komutanı Selahattin Bey'in, İngilizlerin Samsun'u tahliye ederek İstanbul'a hareket ettikleri hususunda Kongre Heyeti'ne gönderdiği 5 Ekim 1919 tarihli telgraf.

3. K[olordu] Kumandanı Mîralay

Selahaddin Bey tarafından

Gayet müstaʿceldir. Sivas

4957 5/10/[13]35

Sûret

Akdemce Merzifon'u tahliye eden İngilizler Samsun'da toplanmakda ve oradan da hareket için hazırlanmakda idiler. Nihâyet 3/10/[13]35'de Samsun pavyonlarını tahliye ederek kendilerini almak üzere gelen gemiye râkib olmuşlar ve 4/10/[13]35 saat dokuz evvelde Samsun Limanı'nı terk ederek İstanbul'a hareket eylemişlerdir. 9/3/[13]35 tarihinden beri İngilizlerin işgâl-i askerîsi altında bulunan Anadolu'nun bu iskelesi bu sûretle işgâlden kurtulmuşdur. Milletin vahdet-i harekâtının muvaffakiyât-ı bâhiresinden olan bu meserretli haberi iʿlân ederken bunun vatanımızın halâs-ı tâmmına bir mukaddime-i hayr olmasını eltâf-ı sübhâniyeden tazarruʿ eylerim.

Kongre Hey'et-i Muhteremesine

BELGE 8

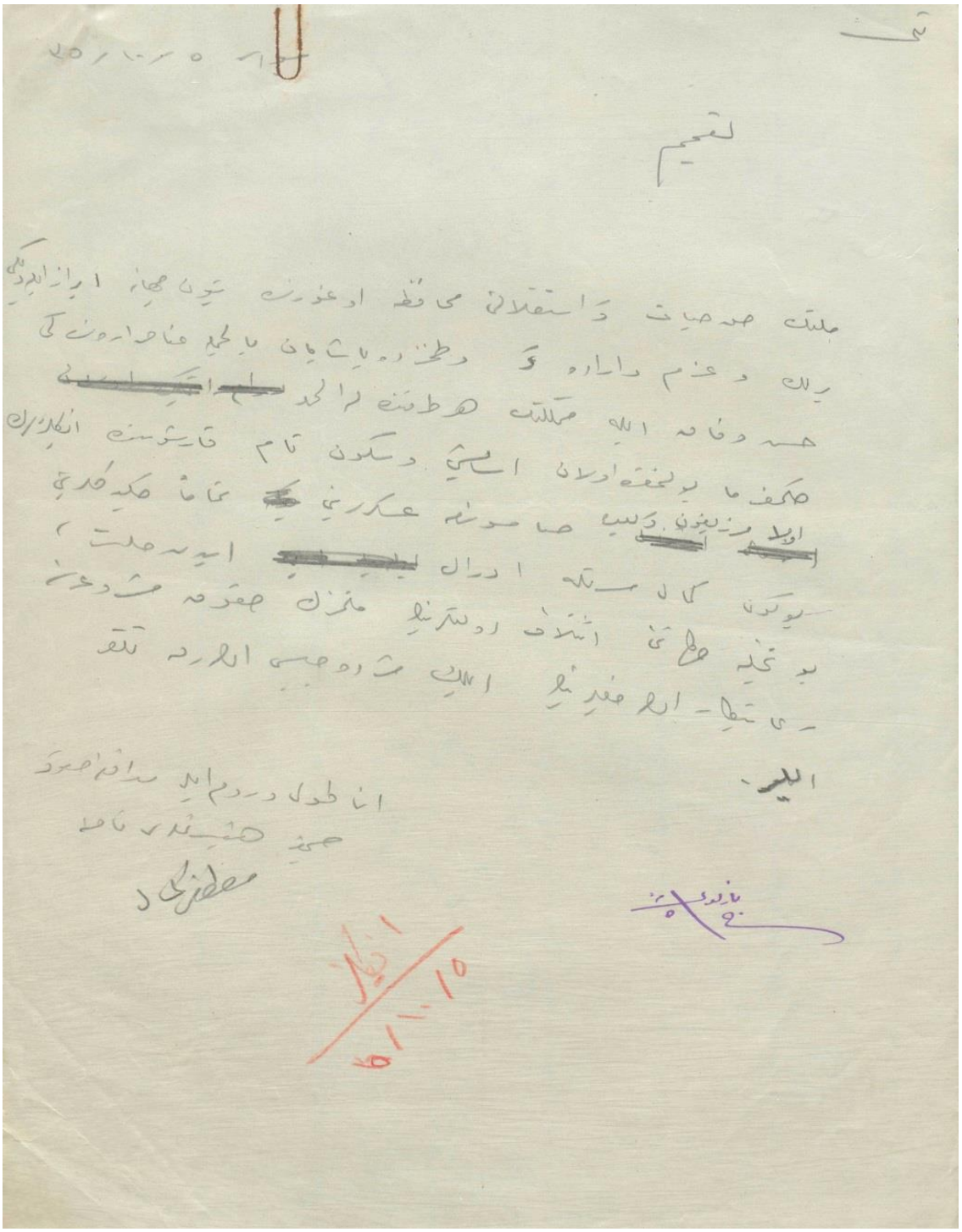

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İngilizlerin Merzifon ve Samsun'u tamamen tahliye etmeleri üzerine yayımladığı 5 Ekim 1919 tarihli genelge.

Tel Sivas

5 /10/[13]35

Taʿmîm

Milletin hakk-ı hayât ve istiklâlini muhâfaza uğrunda bütün cihâna ibrâz eylediği birlik ve azm ü irâde ve vatanımızda yaşayan bilcümle anâsır arasındaki hüsn-i vifâk ile memleketin her tarafında lehü'l-hamd hüküm-fermâ bulunmakda olan âsâyiş ve sükûn-ı tam karşısında İngilizlerin evvelâ Merzifon ve baʿdehu Samsun'dan askerlerini tamâmen çekdiklerini bugün kemâl-i meserretle idrâk eden millet, bu tahliye harekâtını İ'tilâf Devletlerinin milletimizin hukûk-ı meşrûʿasına riʿâyetkâr olacaklarının ilk müjdecisi olarak telakkî eyler.

Anadolu ve Rumeli Müdâfaʿa-i Hukûk
Cemiyeti Hey'et-i Temsîliye nâmına
Mustafa Kemal

BELGE 9

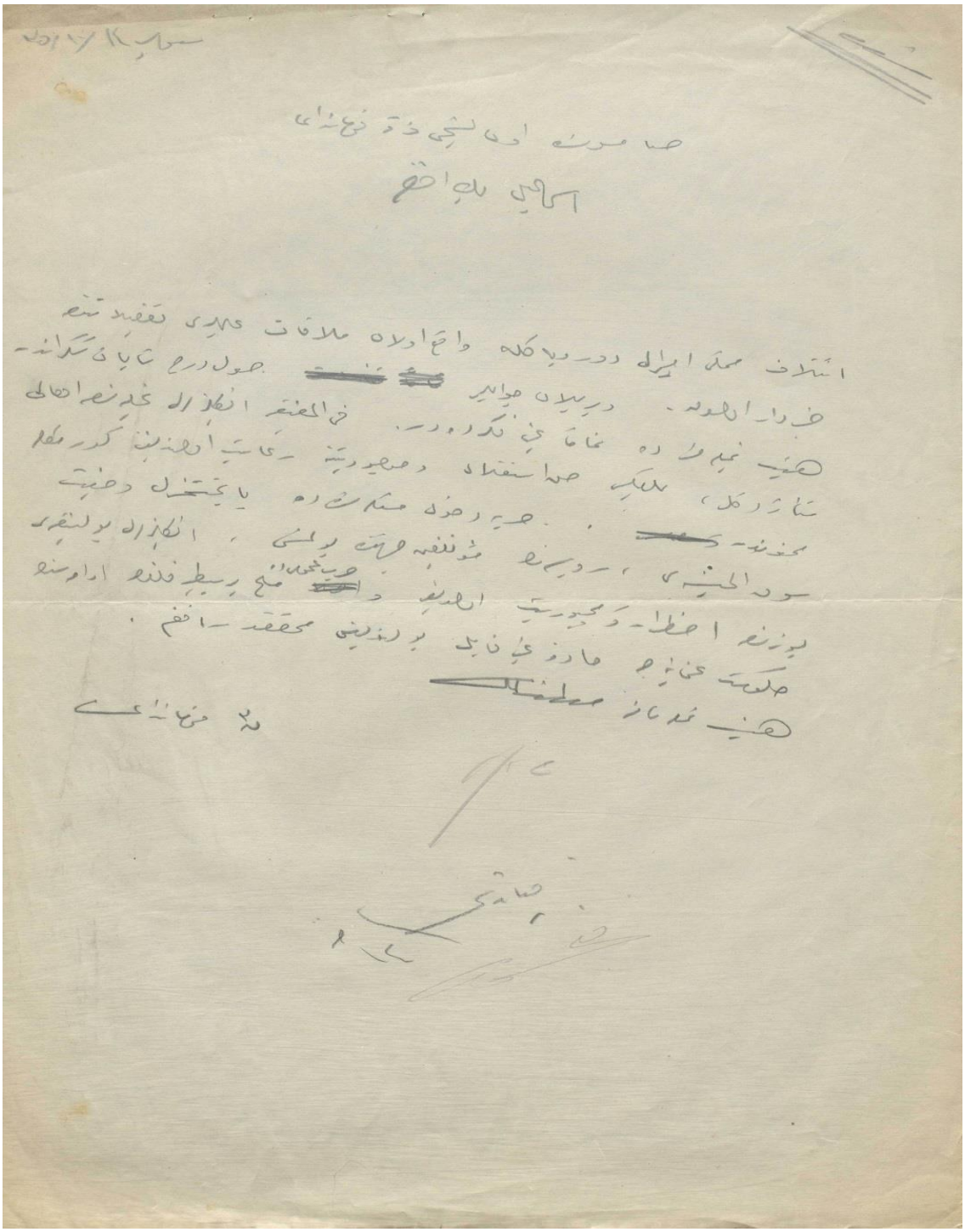

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İngiliz askerlerinin tahliyesinden Türk halkının memnuniyet duyduğunu ve Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalamayacağına dair düşüncesini 15. Tümen Komutanı İsmail Bey'e bildirdiği 14 Ekim 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas

14/10/[13]35

Samsun'da 15. Fırka Kumandanı İsmail Beyefendi'ye

İ'tilâf Mümessili Amiral de Robeck'le [John de Robeck] vâkiʿ olan mülâkât-ı âlîleri tafsîlâtından haberdâr olduk. Verilen cevâblar son derece şâyân-ı şükrândır. Hey'et-i Temsîliyemiz de tamamen aynı fikirdedir. Fîlhakîka İngilizlerin tahliyesinden ahâlî müte'essir değil, bilakis hakk-ı istiklâli ve mevcûdiyetine riʿâyet olunduğunu görmekle memnûndur. Harbe duhûl mes'elesinde de pâyitahtımızın vazʿiyet-i sevkü'l-ceyşiyesi, Rusya'nın Mü'telifîn cihetinde bulunması, İngilizlerin politikası yüzünden ıztırâr ve mecbûriyet olduğu ve Harb-i Umûmi'de müsellah bir bî-taraflığın idâmesinin Hükûmet-i Osmaniyece mâddeten gayr-i kâbil bulunduğu muhakkakdır efendim. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

3. K[olordu] Kumandanı

BELGE 10

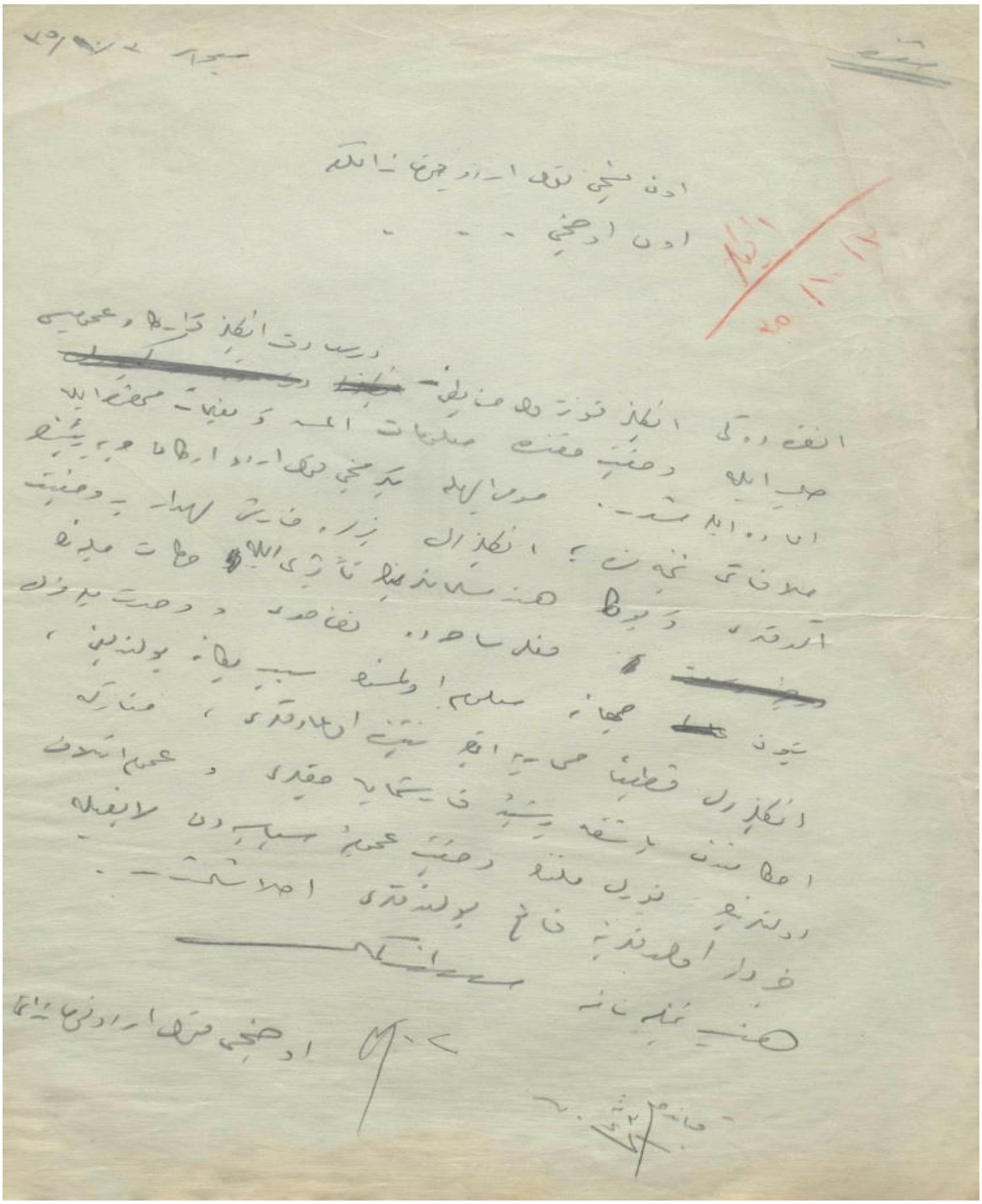

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, millî hareketin sahadaki fiili tezahürü, millî birliğin ve Hint Müslümanlarının etkisiyle İngilizlerin Ankara'ya karşı politikasında lehte bir değişim olduğunu 15. ve 13. Kolordu Komutanlıklarına bildirdiği 3 Ekim 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas

3/10/[13]35

On Beşinci Kolordu Kumandanlığına

On Üçüncü [Kolordu Kumandanlığına]

Ankara'daki İngiliz Kontrol Zâbitini Dersaâdet İngiliz Karargâh-ı Umûmisi celb ile vazʿiyet hakkında maʿlûmât almış ve taʿlîmât-ı mahsûsa ile iʿâde eylemişdir. Mûmâ-ileyhle Yirminci Kolordu Erkân-ı Harbiye Re'îsinin mülâkâtı netîcesinde; İngilizlerin bizlere karşı lehdâr bir vazʿiyet aldıkları ve buna Hind Müslümânlarının te'sîri ile harekât-ı milliyenin fiʿilî sâhada tezâhürü ve vahdet-i milliyemizin bütün cihâna maʿlûm olmasının sebeb-i yegâne bulunduğu, İngilizlerin katʿiyen muhârebe etmek niyetinde olmadıkları, mütâreke ahkâmından başka bir şeye karışmayacakları ve umûm İ'tilâf Devletlerinin Türk milletinin vazʿiyet-i umûmiye-i siyâsiyeden lâyıkıyla haberdâr olduklarına kâniʿ bulundukları anlaşılmışdır. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

Üçüncü Kolordu Kumandanı

BELGE 11

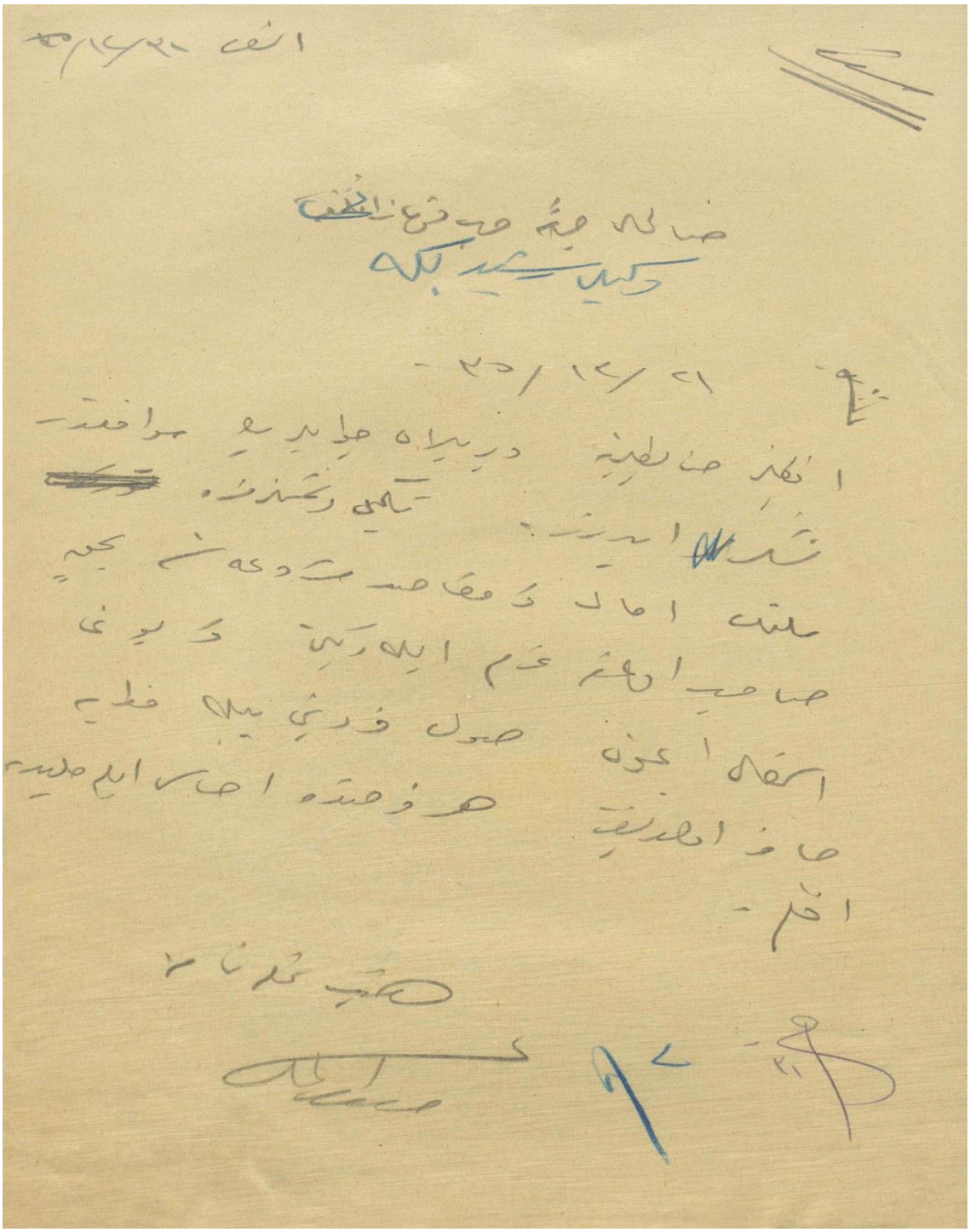

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Türk milletinin meşru hakları uğrunda son ferdini bile feda etmeye hazır olduğu hususunun Türk düşmanlarına hissettirilmesi gerektiğine ilişkin Salihli Cephesi Komutanı Vekili Reşit Bey'e gönderdiği 31 Aralık 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Ankara

31/12/[13]35

Salihli Cebhesi Harb Kumandanı Vekîli Reşid Bey'e

C. 21/12/13[35]

İngiliz zâbitlerine verilen cevâblar pek muvâfıkdır. Teşekkür ederiz. Tekmîl düşmanlarımıza milletin âmâl ve makâsıd-ı meşrûʿasına bi-hakkın sâhib olmaya azmeylediğini ve bunu istihsâl için son ferdini bile fedâya hazır olduğunu her fırsatda ihsâs eylemelidir efendim.

Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

BELGE 12

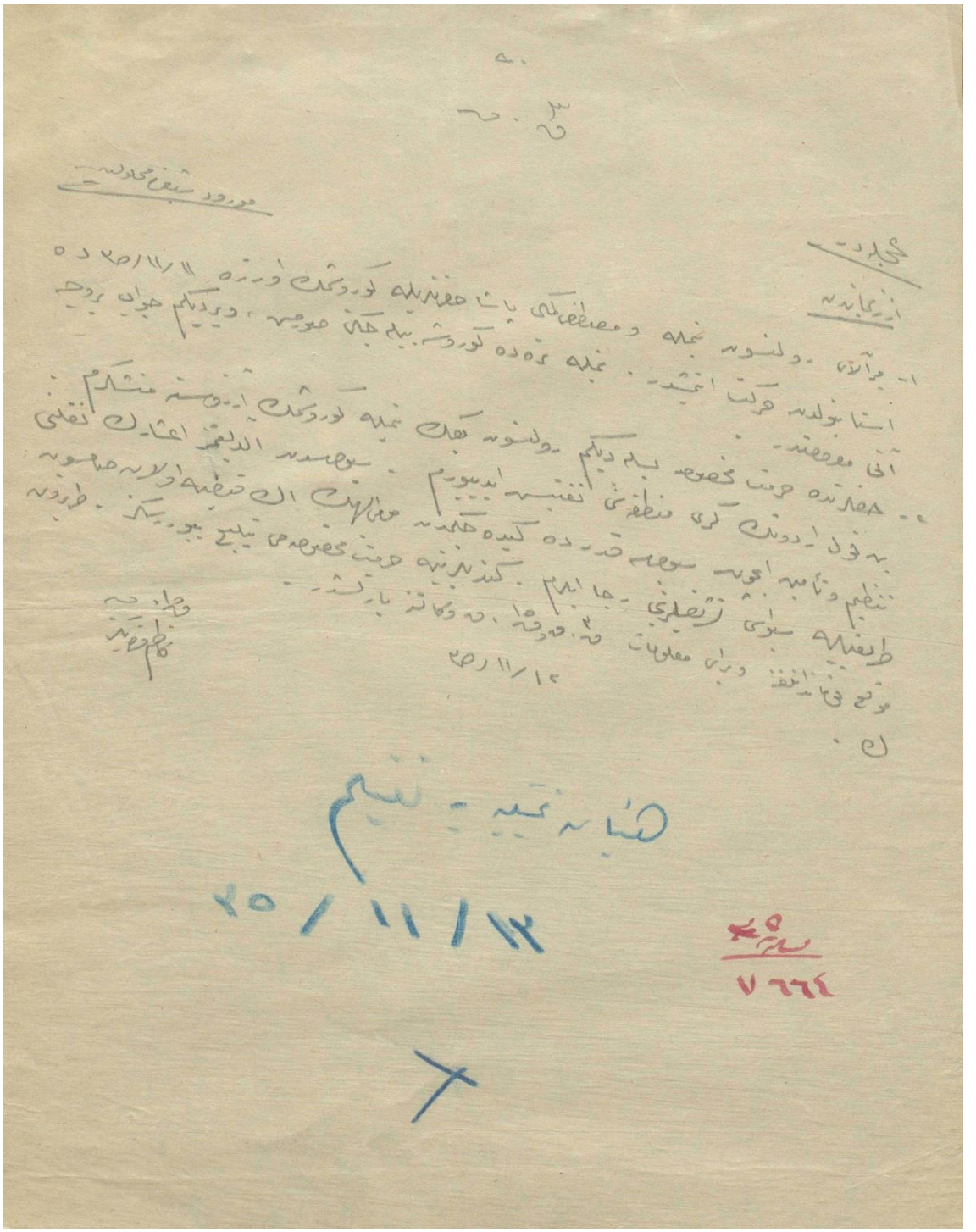

15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, Mustafa Kemal Paşa ve kendisiyle görüşmek üzere 11 Kasım 1919'da İstanbul'dan hareket eden Yarbay Rawlinson'la Sivas'ta görüşebileceğini 3. Kolordu Komutanlığına bildirdiği 12 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf.

Aceledir.

Erzincan'dan Mevrûd şifre mahlûlüdür.

3'ncü K[olordu] K[umandanlığına]

1- Mîralay Ravlinson [Rawlinson] benimle ve Mustafa Kemal Paşa Hazretleriyle görüşmek üzere 11/11/[13]35'de İstanbul'dan hareket etmişdir. Benimle nerede görüşebileceğini sormuş, verdiğim cevâb ber-vech-i âtî maʿrûzdur.

2- Haklarında hürmet-i mahsûsa beslediğim Ravlinson Bey'in benimle görüşmek arzusuna müteşekkirim. Ben Kolordunun geri mıntıkasını teftîş ediyorum. Sivas'dan aldığımız aʿşârın naklini tanzîm ve te'mîn için Sivas'a kadar da gideceğimden mûmâ-ileyhin en kısa olan Samsun tarîkiyle Sivas'ı teşrîflerini ricâ eylerim. Kendilerine hürmet-i mahsûsamı teblîğ buyurursunuz. Trabzon Mevkiʿ Kumandanlığı'na ve berây-ı maʿlûmât 3. K[olordu] K[umandanlığı] ve 15. K[olordu] K[umandanlığı] Vekâletine yazılmışdır.

12/11/[13]35

15. K[olordu] K[umandanı]
Kazım Karabekir

BELGE 13

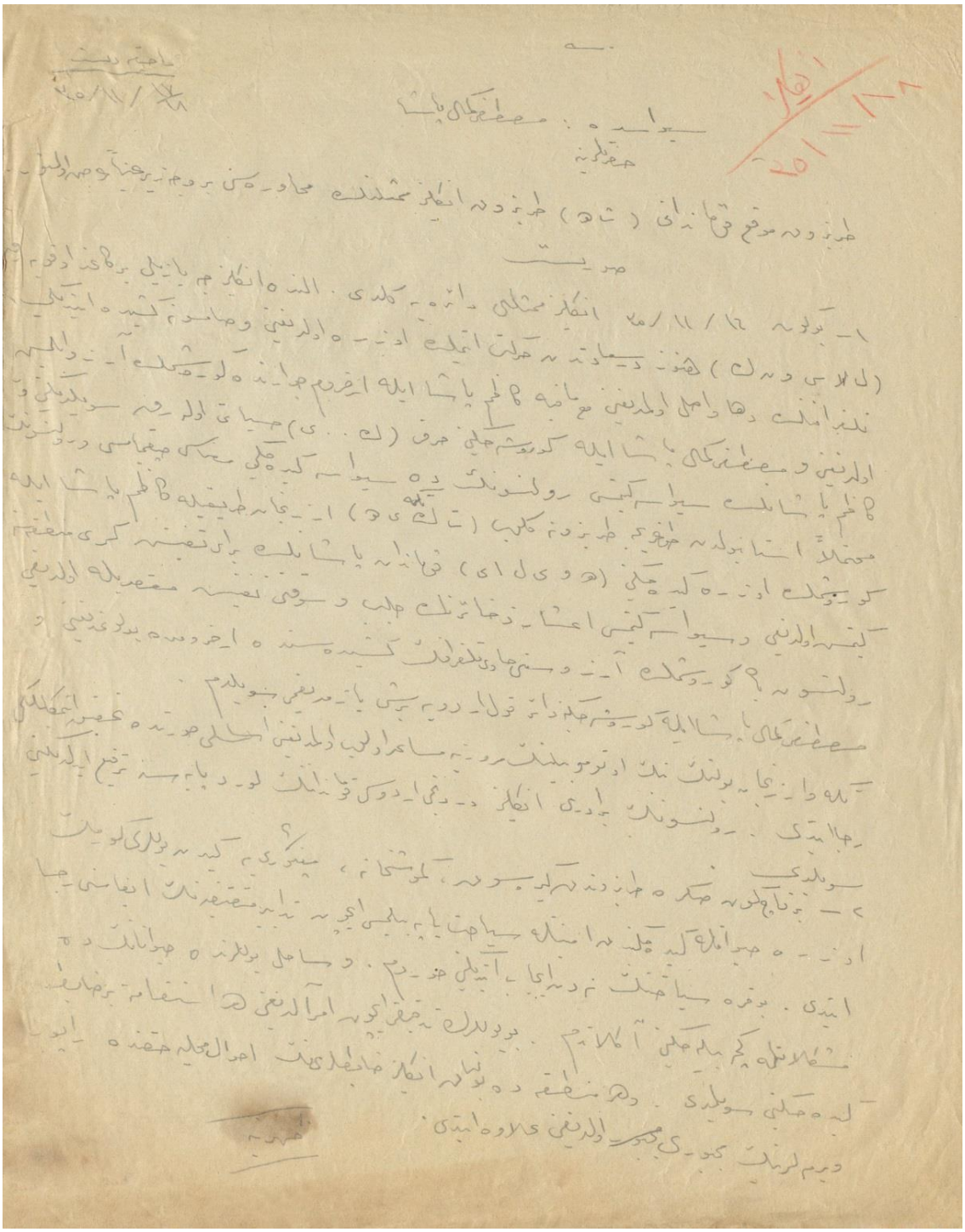

۳ — بو خصوصده کی روس متروکاتنه اولان اسلحه و مهمات فوق‌العاده‌لرینی آلمیه استانبول کونده‌جکلری
سویلدی .

۴ — (۱۰۰۰) باجهم (۵) کیسه سلام مزه پولیتنه جبهه‌لرینه سیاسی وکلی وجیه‌دن برآدم
اولرقیمی باجه‌سه یه آشوری کیسه رولره نصیحت‌الدیک ویاس (نه‌یه‌ده) لونده‌ده) ده‌کی مطالعات
نتیجه‌سنی آکلاتمه‌دن باجهم کیتدیکنی سویلدی . بونلره تشویق مساعی ایدیله‌جکی بونلره
حاصل اولمه‌سنی بزرایجون دها یاده فایده‌لی بولوندیغنی علاوه‌ایتدی . بونلره برابرجه بالشیمه‌آ کیتدیکنده
کندیسنه اهالیه اتیه اولرقیمی سویلدی . مملکت آفاده‌سنده مزه پولیسک بنه‌لرله
کوریشدیکی نتایجی مملکه بر تفعیل انتباه ایتدیکنی افاده‌ایتدی که آکلاشیلدیغه اولرینی خدمت
کوریشدیکی نتایجی مملکه بر تفعیل انتباه ایتدیکنی افاده‌ایتدی که آکلاشیلدیغه اولرینی خدمت

۲۵/۱۱/۲۶

Trabzon Mevki Komutanı ile Trabzon İngiliz Temsilcisi arasında gerçekleşen konuşmaya ilişkin Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen 17 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf.

Maçka'dan

17-18/11/[13]35

Sivas'da Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Trabzon Mevkiʿ Kumandanı [*deşifre edilememiş*] Trabzon İngiliz Mümessilinin muhâveresi[~~ni~~] ber-vech-i zîr aynen arz olunur.

Sûret

1- Bugün (16/11/[13]35) İngiliz Mümessili dâireye geldi. Elinde İngilizce yazılı bir kâğıd okuyarak [*deşifre edilememiş*] henüz Dersaâdet'den hareket etmek üzere olduğunu ve Samsun'a keşîde etdiği telgrafının daha vâsıl olmadığını, maʿamâfîh Kazım Paşa ile Erzurum civârında görüşmek arzu eylemiş olduğunu ve Mustafa Kemal Paşa ile görüşeceğini, sırf [*deşifre edilememiş*] hissiyâtı olarak söylediğini ve Kazım Paşa'nın Sivas'a gitmesi Ravlinson'un da Sivas'a gideceği maʿnâsı çıkmaması ve Ravlinson'un muhtemelen İstanbul'dan doğruca Trabzon'a gelib Tekke-Erzincan tarîkiyle Kazım Paşa ile görüşmek üzere gideceğini [*deşifre edilememiş*] Kumandan Paşa'nın berây-ı teftîş geri mıntıkasına gitmiş olduğu ve Sivas'a gitmesi aʿşâr zahâ'irinin celb ve sevkini teftîş maksadıyla olduğu, Ravlinson'un görüşmek arzusunu hâvî telgrafın keşîdesinde Erzurum'da bulunmadığını ve Mustafa Kemal Paşa ile görüşeceğine dâir Kolorduya bir şey yazmadığımı söyledim.

Tekke ve Erzincan yolunun binek otomobilinin mürûruna müsâʿid olub olmadığını esâslı sûretde tahkîk etmekliğimi ricâ etdi. Ravlinson'un birâderi İngiliz Dördüncü Ordusu Kumandanının Lord pâyesine terfîʿ edildiğini söyledi.

2- Birkaç gün sonra Trabzon'dan Giresun, Gümüşhane, Mapavri'ye giden yolları görmek üzere hayvanla gideceğinden emniyetle seyâhat yapabilmesi için tedâbîr-i mukteziyenin îfâsını ricâ etdi. Bu kara seyâhatinin neden îcâb etdiğini sordum. Ve sâhil yollarında hayvanâtın da müşkilâtla geçebileceğini anlatdım. Bu yolların tedkîki için emir aldığını her istikâmete bir zâbit[in] gideceğini söyledi. Ve her mıntıkada bulunan İngiliz zâbitlerinin ahvâl-i mahalliye hakkında rapor vermelerinin mecbûrî olduğunu ilâve etdi.

3- Bogosu[?]'daki Rus metrûkâtından olan esliha ve mühimmâtın fotoğraflarını alıb İstanbul'a göndereceğini söyledi.

4- Batum'a giden Rum Metropolitinden bahsedilerek pek siyâsî, zeki, vatanperver bir adam olduğunu, Batum'da pek aşırı giden Rumlara nasîhat eylemek ve Paris-Londra'daki mükâlemât netîcesini anlatmak üzere Batum'a gitdiğini söyledi. Bizimle teşrîk-i mesâʿî ederse iyi bir netîce hâsıl olacağını, bizler için daha ziyâde fâ'ideli bulunduğunu ilâve etdi. Bizimle beraberce çalışmak arzusunu da kendisine izhâr etmiş olduğunu söyledi. Mümessilin ifâdesinde Metropolidin bendenizle görüşdüğünü, netâyicini mümessile ber-tafsîl îzâh etdiği[~~ni~~] ifâdâtından anlaşılmakda olduğu maʿrûzdur.

BELGE 14

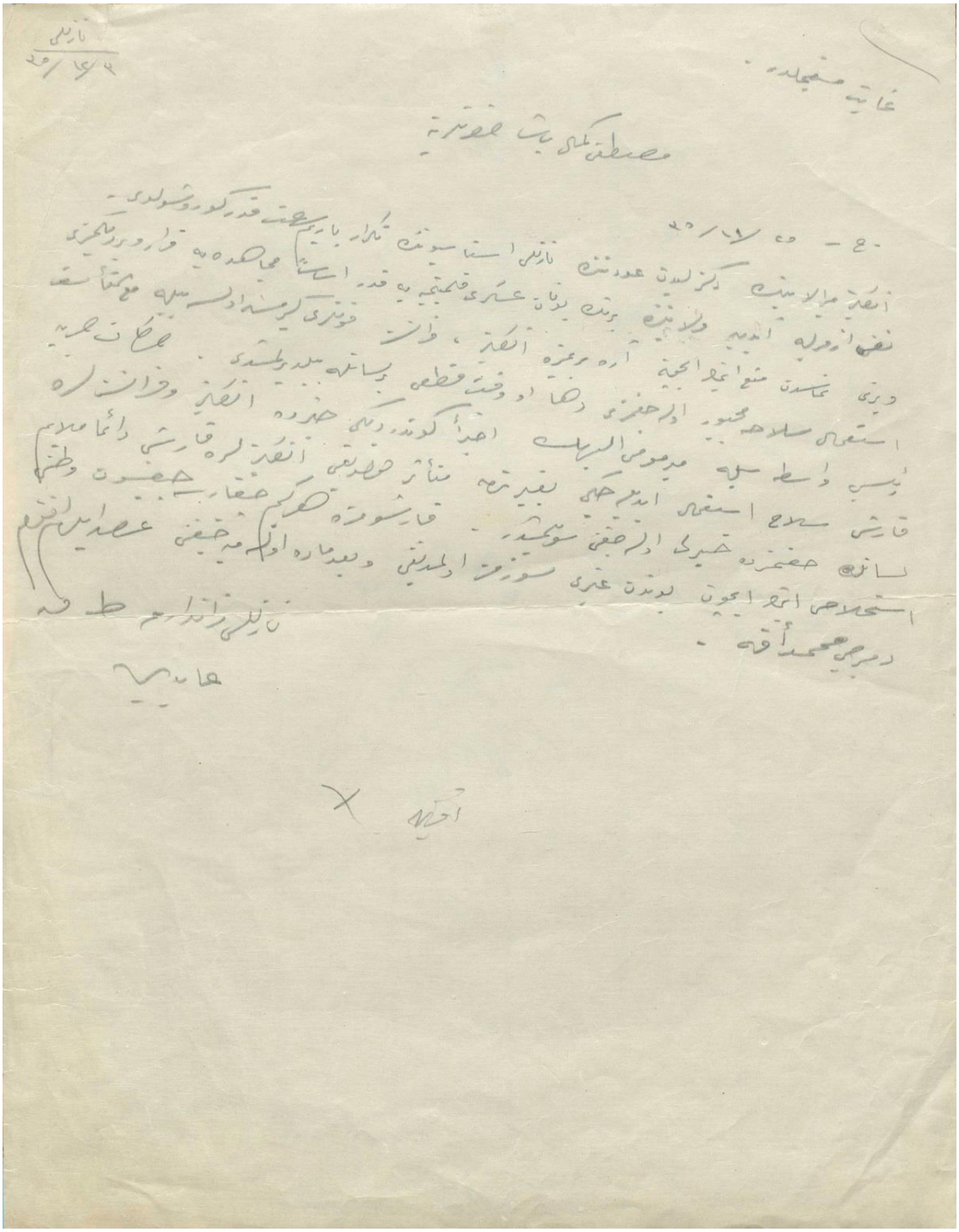

Demirci Mehmet Efe'nin, bir İngiliz Albayıyla arasında geçen konuşmayı Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 3 Aralık 1919 tarihli telgraf.

Gâyet Müstaʿceldir. Nazilli

3/12/[13]35

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

C. 25 /11/[13]35

İngiliz Miralayının Denizli'den avdetinde Nazilli istasyonunda tekrar yarım saat kadar görüşüldü. Nefs-i İzmir'le Aydın vilâyetinde bir tek Yunan askeri kalmayıncaya kadar esâsen mücâhedeye karar verdiğimiz[ɨ] ve bizi temâsdan menʿ etmek için aramıza İngiliz, Fransız kuvvetleri girmiş olsa bile maʿatte'essüf istiʿmâl-i silâha mecbûr olacağımız[ɨ] daha o vakit katʿî bir lisânla bildirilmişdi. Harekât-ı Harbiye Re'îsi vâsıtasıyla mîr-i mûmâ-ileyhin ahîren gönderdiği haberde İngiliz ve Fransızlara karşı silâh istiʿmâl edileceği taʿbîrinden müte'essir olduğu, İngilizlere karşı dâimâ mülâyim lisânın hakkımızda hayırlı olacağını söylemişdir. Karşımıza her kim çıkarsa çıksın vatanı istihlâs etmek için bundan gayrı sözümüz olmadığını ve baʿdemâ da olamayacağını arz eylerim efendim. Demirci Mehmed Efe

Nazilli Jandarma T[abur] K[umandanı]

Abidin

BELGE 15

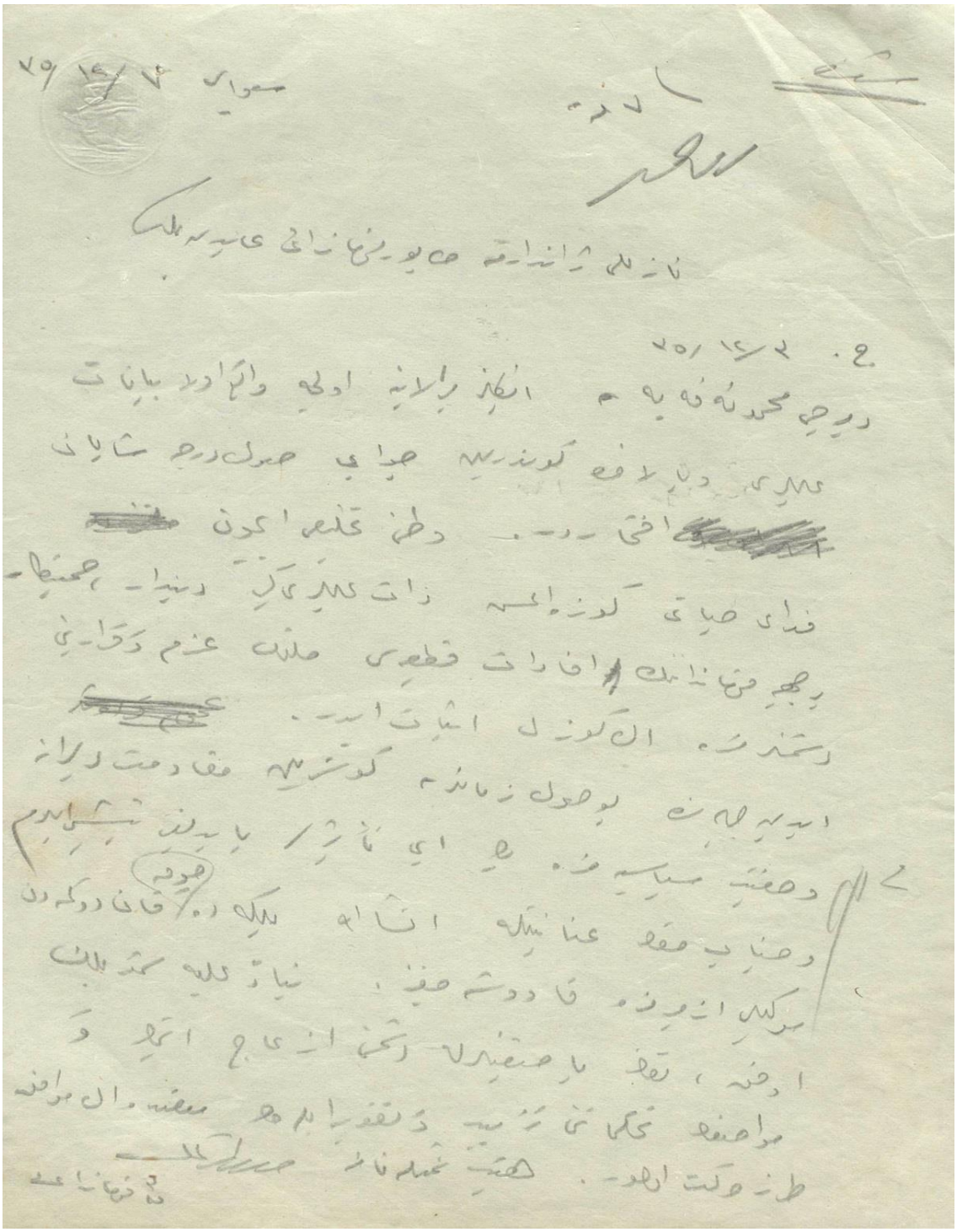

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, Demirci Mehmet Efe'nin İngiliz Albayına vermiş olduğu cevapların memnuniyetle karşılandığının adıgeçene iletilmesini teminen Nazilli Jandarma Tabur Komutanı Abidin Bey'e gönderdiği 7 Aralık 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas

7/12/[13]35

Nazilli Jandarma Tabur Kumandanı Abidin Bey'e

C. 3/12/[13]35

Demirci Mehmet Efe'ye. İngiliz Miralayına evvelce vâkiʿ olan beyânât-ı âlîleri ve bilâhare gönderilen cevâb son derece şâyân-ı iftihârdır. Vatanı tahlîs için fedâ-yı hayâtı göze almış zât-ı âlîleriniz dîndar, hamiyetkâr bir cebhe kumandanının ifâdât-ı katʿiyesi milletin azim ve kararını düşmanlarımıza en güzel isbât eder. Aydın Cebhesinde bu son zamanlarda gösterilen mukâvemet vîrâne vazʿiyet-i siyâsiyemize pek iyi te'sîrler yapdığını tebşîr eylerim. Ve Cenâb-ı Hakk'ın inâyetiyle inşâallah belki de çok kan dökmeden sevgili İzmirimize kavuşacağız. Binâenaleyh şimdilik ufak tefek baskınlarla düşmanı izʿâc etmek ve mevâziʿin tahakkümâtını tezyîd ve takviye eylemek maksada en muvâfık tarz-ı hareket olur. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

3. Kolordu Kumandanı

BELGE 16

غایه مستعجل — حضرت قشله‌یی مطفرکماندانلغنه:

انبیاسنه ایله آره‌زده تأسس ایله مناسبت حسنه‌سی اعظمی صورتنه
استفاده ایتمک مطلوبدر (بو کره ناحیه‌نک انبیاسنه
قطعه عسکریه خزینه‌سی بیک قدر ایله باغ آره‌سی ناحیه‌ده
اداره ایتمیه الدیغم مکتوبی عیناً تقدیم ایدیورم) ، مدارک تکلیف
واقعی موافقه‌سیله خوب کلمه‌ایره جواب اعطاسی بویاه‌کی تقدیر
و رعایه تابعه‌در) ایجابنده ارداشاء بجانب اشخاص) ایدیلم و تأیید
تنظیم ایدیلمه‌سی آیدیه وصالیسی عموم قوای مسلحه خزینه‌سنه
دیرجه محمد افه

٢٦/ ١٣٣٥

انبیاسنه خزینه‌یک مکتوبی صورتی

دوستم:
کچن بکا یوز باشم فه‌جه‌ری‌یی برای زیارت نزد عالیکزه کونده‌رمشایدی
اداره کندینه قدرتی کونده‌رمه‌ارلدیغنه انانیه بالماخه تشکر ایدیورم) عودتمه
احوال حاضره طولایسیله قوای مجهزه‌نک اضباط و اتباع سیاراتی سویله‌دی بولندرد
الکاملی ایچون هاسه‌خانه‌ده اطعمه قدر کتیره‌م ، اداره‌ایکی آدم ..
پرسنی ازبره ، دیکرینی ده سلانیکه کونده‌ره‌م) ، کونده‌یه آدم ارزو ایدیلمه
شیدر اداره‌ده موجود اطباء اطالیانی اکر موجود ایسه فابوط ، البته بک
و بنتیه سلاحدره ، مقدارده اطباء خزانه‌مفهوردر ، اکر البته
فابوط تیاری تحت‌ده دها موافقه اطباء جلب کونده‌رمه اطباء آدمده
تنبیه ایدیلم) ، طوب رسیس ایله ایچیه تفکرده بیلسن

[illegible]

[illegible] واسطه‌سیله زراعت‌خانه‌نه
[illegible] مواقع قدیمه تقدیره بازه‌سی کونه‌سیدر تسلیم
آرزو، عیه واسطه‌سیله تقدیم ایدیلمکدر. کونه‌سنه اورتالغه هدیه‌لره
آلدی، باشلادی. بو هدیه آره‌لره‌ی ایلطه‌نلر رقاقه‌لرها
رؤسانه‌لری ~~[illegible]~~ ایلتی. وظیفه‌یه ضابطانلر مقدسی اولان قطعه‌لر
اهدا ایدیلدی. بر فصله هزیانه سنه‌که حیثیتنه حاضر) با ایشاره
وظیفه‌ی مقدسه‌سنه فوتی و هزیانه رکنه‌نه قابیلر ایدیلدیکه آماده
زرک ایتلیانه طوغه‌جقه. رئیس محرب و بایه‌ری بایمه نیتنه
اولمغه استری بر تفصیل زراعت‌خانه بیلدیرمکه، بونه بوله نه ارزو
بوریلر ایدی. هر بیلدیرمکه جا اتبعه برابر سنه‌که زراعت معماره لوازمنه
مکتوب) حودمکتوم لحتنه صورت درج جا ایدیلر. وبوسیله ایله نائبیه
محتب ایلر) لحتنه) وظیفه‌یور رد نم باغی سلد) ذراعتلرمه تبلیغ اتمکدن
جا ایدیلر). فوجاری ایتلیانه فوای اشتمایه قرغه‌نی.
تبلیغ قندراسه
اداره رئیس محرر تعلیمات مکتوبجه‌نه
باغ آره‌لری ناظرلری

ودیعه عیه اخذ ایدیلمه (انصاف خاطرایدر)، قرغه‌نه اطه‌دیه‌جکدی
باغی عیه اوزره بولنان سویلیه)، قایوط، طوپ رسیمی، نقلیات و بایه‌لر
کندیسیه اوزره بولنان سویلیه) تمت نامینه انظار سویلیه‌دی! ایتلیارچه کنه‌قدر طلب جکلرنه سوزوردی
قوتلرنی تکمیل ایتمه ایچون
حدیکنی تقدیم ایدیلر)، بجانب ایتلیانه
زرعیه معنی ایلمه دیرلر واجبی بلنمه بونلری ده اردقاق قیاسنه
برلیدر. عیه ایچون عدالتنه بر مقدار ترغیب نوبغیر آره‌نه لوازمنه
تشکیل سواری بلوکی تشکیل ایتمه
ایتیور. وبونلره

Aydın ve Havalisi Kuva-yı Milliye Komutanı Demirci Mehmet Efe'nin, Koçarlı'daki İtalyan Askerî Birlikleri Komutanıyla Bağarası Nahiyeleri İdaresi Başkanı Mehmet Bey'den aldığı mektupları Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 26 Ekim 1919 tarihli telgraf. İtalyan Komutan, mektubunda, İtalyan Yüzbaşı Ferrari'nin kendisine bildirdiği, Kuva-yı Milliye'nin ihtiyacı olan malzemelerin ikmali için gösterdiği çabadan bahsetmekte ve Kuva-yı Milliye ile yapacağı işbirliğinin gizli tutulmasını istemektedir. Mehmet Bey'in mektubunda ise, adıgeçenin İtalyan komutanla yaptığı görüşmeye değinilmekte; İtalyan Komutanın önerdiği işbirliği kapsamında oluşturmayı düşündüğü 150 kişilik süvari birliğine Türk askerini kaydetmek istediği belirtilmektedir.

Gâyet müstaʿceldir.

Hey'et-i Temsîliye Re'îsi Mustafa Kemal Paşa'ya

İtalyanlar ile aramızda te'essüs eden münâsebet-i haseneden azamî sûretde istifâde etmeye çalışdığımı arz eylemişdim. Bu kere [Koçarlı] nâhiyesindeki İtalyan Kıtʿa-i Askeriyesi Kumandanı Binbaşı Keddaş [?] ile Bağarası Nâhiyeleri İdâre Re'îsinden aldığım mektûbları aynen takdîm ediyorum. Mûmâ-ileyhin teklîf-i vâkiʿî muvâfık ve şâyân-ı kabûl görülmüş ise de cevâb iʿtâsını bu bâbdaki takdîr ve emr-i âlîlerine taʿlîk eylerim. İcâbının emr ve işʿâr buyurulmasını istirhâm eyler ve te'yîd-i taʿzîmât eylerim. Fî 26 Teşrîn-i Evvel [1]335

Aydın ve Havâlîsi Umûm Kuvâ-yı Milliye Kumandanı
Demirci Mehmed Efe

İtalyan Kumandanının Mektûbu Sûreti

Dostum;

Geçende [~~bana~~] Yüzbaşım Ferecri'yi [Ferrari] berây-ı ziyâret nezd-i âlîlerinize göndermiş idim. Orada kendisine karşı göstermiş olduğunuz insâniyete bilhâssa teşekkür ederim. Avdetinde ahvâl-i hâzıra dolayısıyla Kuvâ-yı Milliyenin ihtiyâcı olan sipârişâtı söyledi. Bunların ikmâli için hemen Kuşadası'na kadar gitdim. Oradan iki adamın birisini İzmir'e, diğerini de Selanik'e gönderdim. Gönderilen adamlar arzu edilen şeylerin orada mevcûd olub olmadığını, eğer mevcûd ise kaput, elbiselik ve başka silâhlardan ne mikdârda olduğunu haber alacaklardır. Eğer elbise, kaput tedâriki mümkün ise daha muvâfık olacağı[nı] göndermiş olduğum adamlara tenbîh etdim. Top mermisi ile iyice tüfenklerden birisini numûne olmak üzere getirecekler ve bendeniz de Mehmed Bey vâsıtasıyla zât-ı âlîlerine göndereceğim. Numûne[~~ye~~] muvâfık geldiği takdîrde parası gönderilerek teslîm alacağız, aynı vâsıta ile takdîm edeceğim. Göndermiş olduğunuz hediyeleri aldım, teşekkür ederim. Bu hediye aramızdaki râbıtanın bir kat daha devâmını bâdî olmuşdur. Vatan için hidmetinizin mukaddes olduğuna katʿiyen ümîdvarım. Bu husûsda her zaman sizinle çalışmaya hazırım. İnşâallah vazîfe-i mukaddesemizin kuvvetli ve her zaman düşmanlarına karşı ilerlemeye âmâde Türk-İtalyan [*deşifre edilememiş*] doğacakdır. Re'îs Mehmed Bey veya pederi yapmak niyetinde olduğum işleri ber-tafsîl zât-ı âlîlerine bildirecekdir. Bundan böyle ne arzu buyurulursa hemen bildirmenizi ricâ etmekle beraber sizinle teşrîk-i mesâʿîde bulunacağımın mektûm çok mektûm tutulmasını son derece ricâ eder ve bu vesîle ile te'yîd-i muhabbet eylerim. Muhterem, vatanperver dostum, bâkî selam[ımı] kardaşlarıma teblîğ etmenizi ricâ ederim.

Koçarlı İtalyan Kuvâ-yı İşgâliye Kumandanı
Binbaşı Keddaş

Bağarası Nâhiyeleri İdâre Re'îsi Mehmed Bey'in mektûbu sureti

Dostum,

Bilhâssa arz-ı ihtirâm edib istifsâr-ı hâtır eylerim. Kumandan Ada'dan geldi. Kendisiyle uzun boylu görüşdüm. Kaput, top mermisi, tüfenk ve sâ'irenin taht-ı te'mîne alındığını söyledi. İki üç güne kadar cevâb geleceğine söz verdi. Geldiğinde takdîm ederim. İtalyan [*deşifre edilememiş*] kuvvetlerini tenkîl etmek için teşrîk-i mesâʿî edelim diyerek mürâcaʿatda bulunmuşlar. Bunları da emr-i vâkiʿ karşısında bulundurmak için askerlerinden bir mikdâr terhîsi ve Bağlararasında yüz elli kişilik süvârî bölüğü teşkîl etmek istiyor ve bunlar da on sekiz ilâ yirmi yaşında Türk neferi kaydedecek. Bunların maaş ve hayvan yemi İtalyan Hükûmetine âid olacağını beyân ediyor. Bu husûs için sizin ile Erkân-ı Harbiye Re'îsi Bey'le görüşmek istiyor. Ya buraya teşrîfinizi veyahûd münâsib bir mahalde te'mîn-i mülâkât edilmesini ricâ ediyor. On buçukluk top mermisi Ayasluğ'da maʿatte'essüf olmadığı ve mevcûd olan mermilerin on beş[~~inci~~lik] top mermisi olduğu anlaşılmışdır. Kumandanın mektûbundan da anlaşıldığı üzere müşerref olmak için lüzûm olduğu kanâʿatindeyiz.

Nazilli'de Mutasarrıf Hilmi

BELGE 17

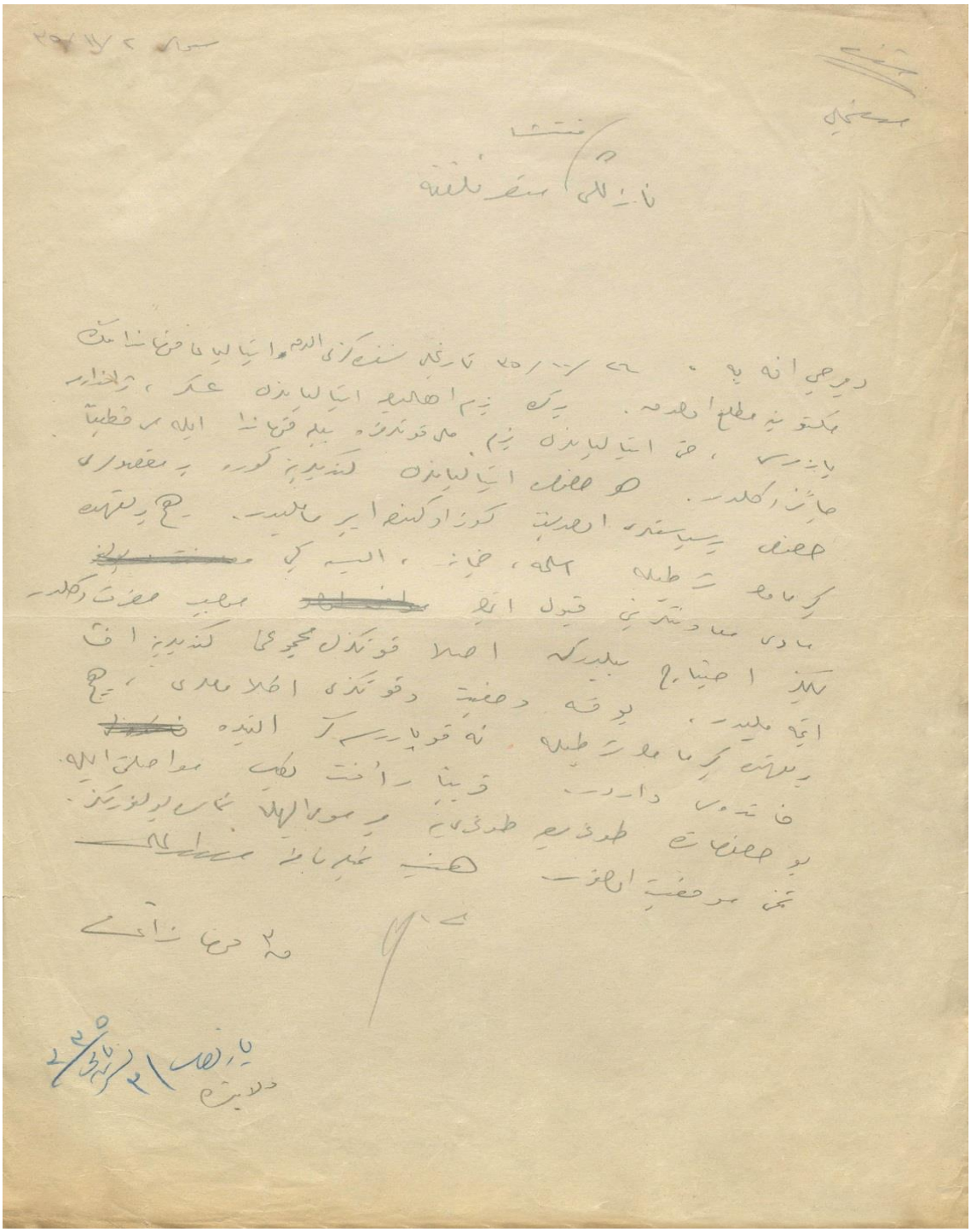

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, İtalyanların Türk halkından asker, jandarma kaydetmelerinin ve millî kuvvetlere komuta etmelerinin kesinlikle uygun olmadığı, hiçbir taahhüde girmemek şartıyla silah, cephane, elbise gibi maddi yardımlarının kabul edilmesinin yararlı olacağı ve Refet Bey'in yakında bölgeye geleceği hususlarında Demirci Mehmet Efe'ye gönderdiği 2 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf.

Şifre Sivas

Müstaʿcel 2/11/[13]35

Nazilli'de Menteşe Mutasarrıflığına

Demirci Efe'ye. 26/10/[13]35 tarihli şifrenizi aldık. İtalyan Kumandanının mektûbuna muttaliʿ olduk. Bir kere bizim ahâlîden İtalyanların asker, jandarma yazması, hatta İtalyanların bizim millî kuvvetlerimize bile kumanda eylemesi katʿiyen câ'iz değildir. Her husûsda İtalyanların kendilerine göre bir maksadları, husûsî bir siyâsetleri olduğunu göz önünden ayırmamalıdır. Hiçbir taʿahhüde girmemek şartıyla esliha, cebhâne, elbise gibi maddî muʿâvenetlerini kabûl etmek mûceb-i mazarrat değildir. Yalnız ihtiyâc bildirirken asla kuvvetinizin mecmûʿunu kendilerine ifşâ etmemelidir. Yoksa vazʿiyet ve kuvvetinizi anlamamaları, hiçbir taʿahhüde girmemek şartıyla ne koparırsanız elbette fâ'idesi vardır. Karîben Refet Bey'in muvâsalatı ile bu husûsâtda doğrudan doğruya mîr-i mûmâ-ileyhle temâsda bulunursunuz. Temennî-i muvaffakiyet olunur. Hey'et-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemal

3. K[olordu] Kumandanı

BELGE 18

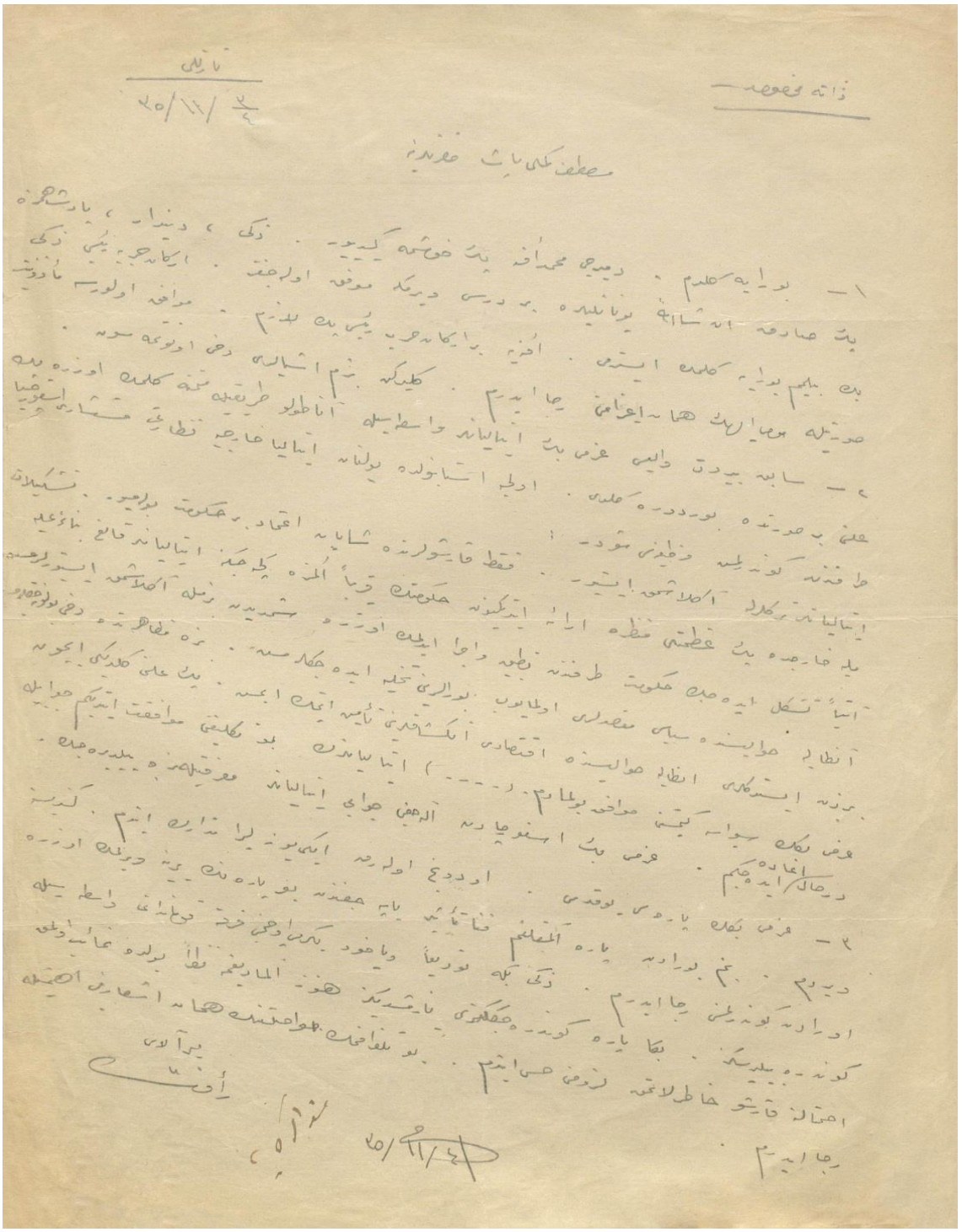

Nazilli'ye giden Albay Refet Bey'in, Demirci Mehmet Efe ve İtalya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Kont Sforza tarafından görevlendirilen eski Beyrut Valisi Azmi Bey hakkında Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 3-4 Kasım 1919 tarihli şifre telgraf. Telgrafta, Azmi Bey'in görevinin, İtalyanların Türklerle anlaşmak istemekle beraber karşılarında güvenilir bir hükûmet bulamadıkları, ulusal örgütlenme dışarıda pek güçlü göründüğünden hükûmetin yakında Ankara'nın eline geçeceğine inandıkları, Antalya'yı tahliye edecekleri, ancak bu bölgeden iktisadi kazanımlar sağlamak istedikleri, bunun karşılığında Millî Mücadele'ye yardımcı olacakları hususlarını iletmek olduğu belirtilmektedir.

Zâta mahsûsdur. Nazilli

3-4/11/[13]35

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

1- Buraya geldim. Demirci Mehmed Efe pek hoşuma gidiyor. Zeki, dîndâr, padişahımıza pek sâdık. İnşâallah Yunanlılara bir ders vermeye muvaffak olacağız. Erkân-ı Harbiye Re'îsi Zeki Bey bilmem buraya gelmek ister mi? Efe'ye bir erkân-ı harb re'îsi pek lâzım. Muvâfık olursa me'zûniyet sûretiyle mûmâ-ileyhin hemen iʿzâmını ricâ ederim. Gelirken bizim eşyâları dahi unutmasın.

2- Sâbık Beyrut Vâlisi Azmi Bey İtalyanlar vâsıtasıyla Anadolu tarîkiyle Menemen'e gelmek üzere pek alenî bir sûretde Burdur'a geldi. Evvelce İstanbul'da bulunan İtalya Hâriciye Nezâreti Müsteşarı Sforça [Sforza] tarafından gönderilmiş vazîfesi şudur: İtalyanlar Türklerle anlaşmak istiyor. Fakat karşılarında şâyân-ı iʿtimâd bir hükûmet bulamıyor. Teşkîlât-ı Milliye hâricde pek azametli manzara irâ'e etdiğinden hükûmetin karîben elimize geçeceğine İtalyanlar kâniʿ. Binâenaleyh âtiyen teşekkül edecek hükûmet tarafından tatbîk ve icrâ edilmek üzere şimdiden bizimle anlaşmak istiyorlarmış. Antalya havâlîsinde siyâsî maksadları olmayıb buralarını tahliye edeceklermiş. Bize müzâheretde dahi bulunacaklar ve bizden istedikleri Antalya havâlîsinde iktisâdî inkişâflarını te'mîn etmek imiş. Pek alenî geldiği için Azmi Bey'in Sivas'a gitmesini muvâfık bulmadım. [*deşifre edilememiş*] İtalyanların bu teklifin[~~ie~~] muvâfakat etdiğim cevâbıyla derhal iʿâde edeceğim. Azmi Bey Sforça'dan alacağı cevâbı İtalyanlar maʿrifetiyle bize bildirecek.

3- Azmi Bey'in parası yokdu. Ödünç olarak iki yüz lira tedârik etdim. Kendisine verdim. Benim buradan para almaklığım fenâ te'sîr yapacağından bu paranın yerine verilmek üzere oradan gönderilmesini ricâ ederim. Zeki Bey'e tevdîʿan veyahud Yirmi Üçüncü Fırka Kumandanı vâsıtasıyla gönderebilirsiniz. Bana para göndereceğinizi yazmışdınız. Henüz almadığıma nazaran yolda gâ'ib olmak ihtimâline karşı hatırlatmak lüzûmunu hissetdim. Bu telgrafımın muvâsalatının hemen işʿârını ehemmiyetle ricâ ederim.

Mîralay Refet

BELGE 19

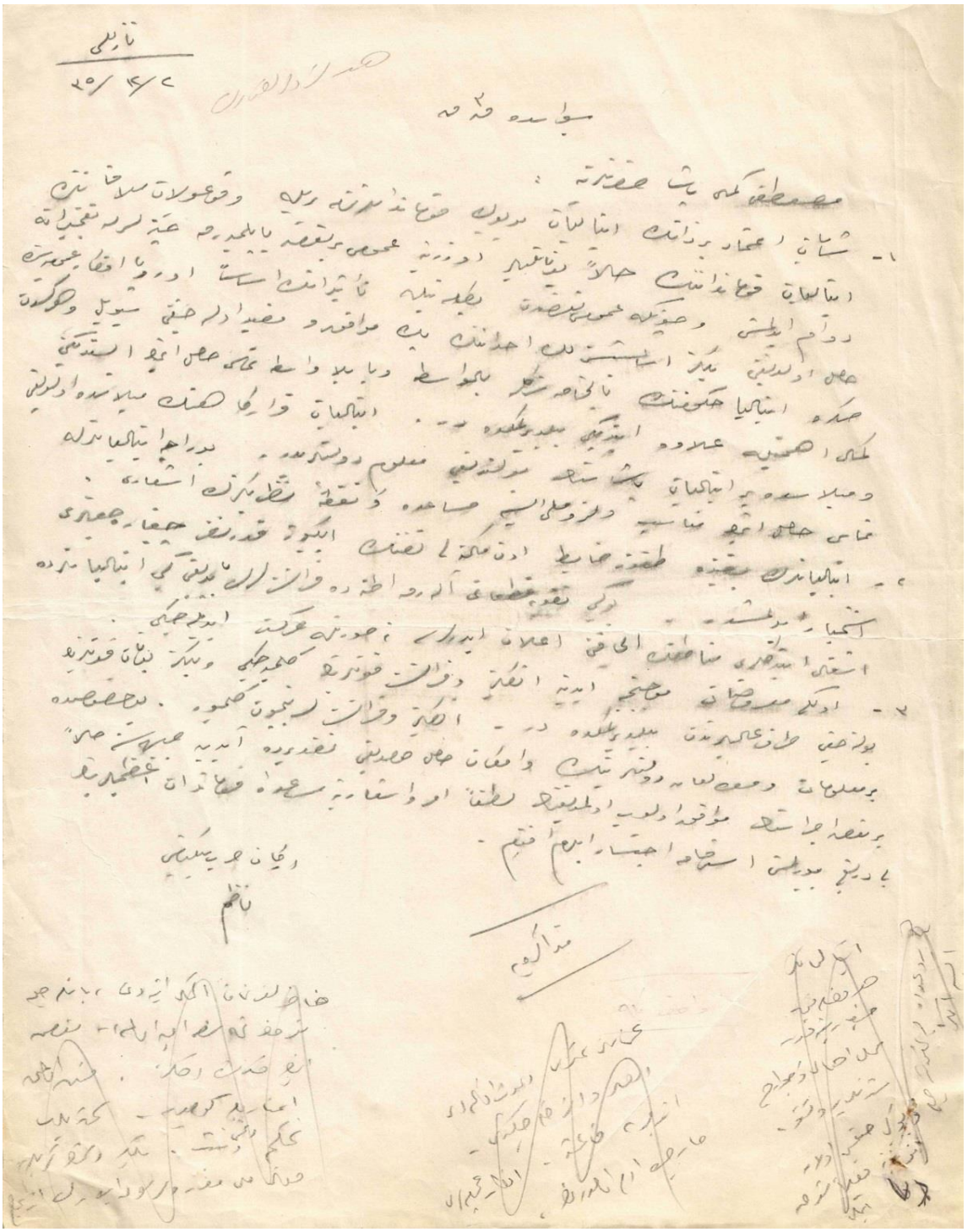

Kurmay Binbaşı Nazım Bey'in, bir İtalyan Komutanın [General Elia], İtalya Hükûmetinin Mustafa Kemal Paşa'yla temas etmek istediğini güvenilir bir şahsa söylediğini Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 2 Aralık 1919 tarihli telgraf.

Nazilli

2/12/[13]35

Sivas'da 3. K[olordu] K[umandanlığına]

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine:

1- Şâyân-ı iʿtimâd bir zâtın İtalyan büyük kumandanlarından biriyle vukûʿ bulan mülâkâtında İtalyan kumandanının hâlen Yunanlılar üzerine umûmî bir taʿarruz yapılmayarak çetelerle taʿcîzâta devam edilmesini ve çünkü umûmî taʿarruzdan beklenilen te'sîrâtın esâsen Avrupa efkâr-ı umûmiyesinde hâsıl olduğunu, yalnız asâyişsizlik ihdâsının pek muvâfık ve müfîd olacağını, sivil ve herkesden sonra İtalya Hükûmetinin bilhâssa sizinle bilvâsıta veya bilâ-vâsıta temâs hâsıl etmek istediğini kemâl-i ehemmiyetle ilâve etdiği bildirilmekdedir. İtalyan karargâhının Milas'da olduğu ve Milas'da bir İtalyan paşasının bulunduğu maʿlûm-ı devletleridir. Buraca İtalyanlarla temâs hâsıl etmek münâsib ve lüzûmlu ise müsâʿade ve nokta-i nazarınızın işʿârı.

2- İtalyanların yakında dokuz zâbit, on makineli tüfenk, iki yüz kadar nefer çıkaracakları istihbâr edilmişdir. Bu gibi takviye kıtaʿâtı alarak Adana'da Fransızların yapdığı gibi İtalyanlar da işgâl etdikleri menâtıkın ilhâkını iʿlân ederlerse ne sûretle hareket edileceği.

3- Evvelki maʿrûzât mûcebince Aydın'a İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin gelmeyeceği ve yalnız Yunan kuvvetlerinin bulunacağı taraf-ı âlîlerinden bildirilmekdedir. İngiliz ve Fransızlar niçin gelmiyor. Bu husûsda bir maʿlûmât ve mütâlaʿât- ı devletlerinin ve imkân hâsıl olduğu takdîrde Aydın Cebhesine hâlen bir taʿarruz icrâsının muvâfık olub olmadığının lütfen emr ü işʿârına müsâʿade-i kumandan-i azamîlerinin bî-dirîğ buyurulmasını istirhâma ictisâr eylerim efendim.

Erkân-ı Harb Binbaşısı

Nazım

BELGE 20

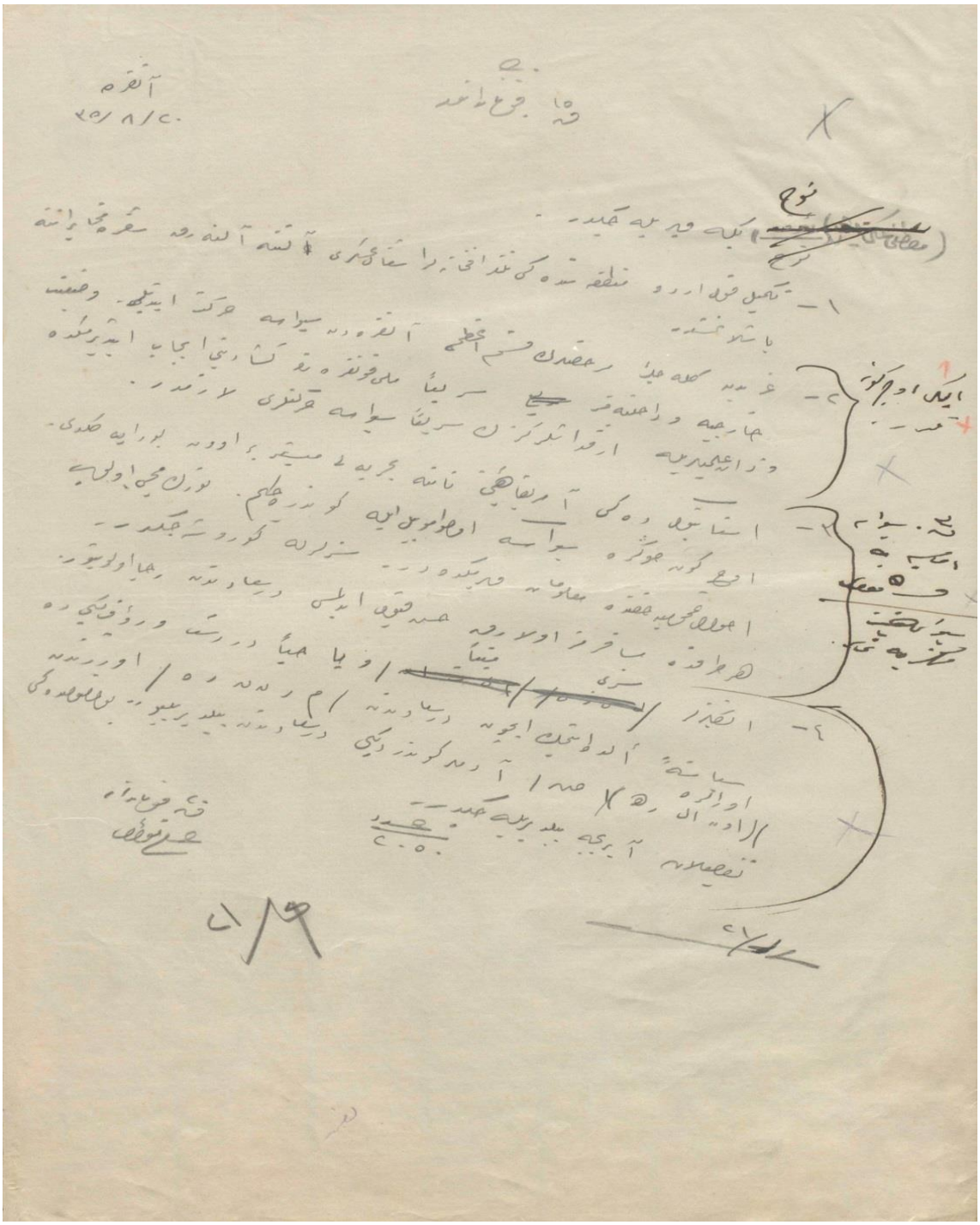

20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'nın, bütün kolordu bölgesindeki telgrafhanelerin işgal altına alınarak şifreli haberleşmeye başlandığı; Batı'dan gelecek olan delegelerin önemli bir kısmının Ankara'dan Sivas'a hareket ettiği, iç ve dış durumun ivedilikle millî kongrenin açılışını gerektirdiği; İstanbul'daki ABD Heyeti adına Donanma Subayı Browne'ın Ankara'ya geldiği, buradan Sivas'a gönderileceği, adıgeçenin Türk dostu olduğu, Mustafa Kemal Paşa'yla görüşeceği; İngilizlerin Mustafa Kemal Paşa'yı ölü veya diri ele geçirmek, Rauf Bey'i siyaseten elde etmek için adamlar gönderdiğinin İstanbul'dan bildirildiği hususlarında Mustafa Kemal Paşa'ya tevdi edilmek üzere 15. Kolordu Komutanlığına ilettiği 20 Ağustos 1919 tarihli telgraf.

Ankara

20/8/[13]35

15'nci K[olordu] Kumandanlığına

Nuh Bey'e[1] verilecekdir.

1- Tekmîl kolordu mıntıkasındaki telgrafhâneler işgâl-i askerî altına alınarak şifre muhâberâtına başlanmışdır.

2- Garbdan gelecek murahhasların kısm-ı aʿzamı Ankara'dan Sivas'a hareket etdiler. Vazʿiyet-i hâriciye ve dâhiliyemiz serîʿan Millî Kongre'nin küşâdını îcâb etdirmekde ve zât-ı âlîleriyle arkadaşlarınızın serîʿan Sivas'a hareketleri lâzımdır.

3- İstanbul'daki Amerika Hey'eti nâmına Bahriyeli Mister Bravn [Browne] buraya geldi. Üç gün sonra Sivas'a otomobil ile göndereceğim. Türk muhibbi olub ahvâl-i umûmiye hakkında maʿlûmât vermekdedir. Sizlerle görüşecekdir. Her tarafda misâfirimiz olarak hüsn-i kabûl edilmesi Dersaâdet'den ricâ olunur.

4- İngilizler sizi meyyiten veya hayyen derdest ve Rauf Bey'i de siyâseten elde etmek için Dersaâdet'den [*deşifre edilmemiş*] üzerinden oralara [*deşifre edilmemiş*] adamlar gönderdiği Dersaâdet'den bildiriliyor. Bu husûsdaki tafsîlât ayrıca bildirilecekdir.

Aded 2050

20. Kolordu Kumandanı

Ali Fuad

[1] "Nuh Bey" ismi Millî Mücadele döneminde Mustafa Kemal Paşa için/tarafından kullanılan takma addır.

BELGE 21

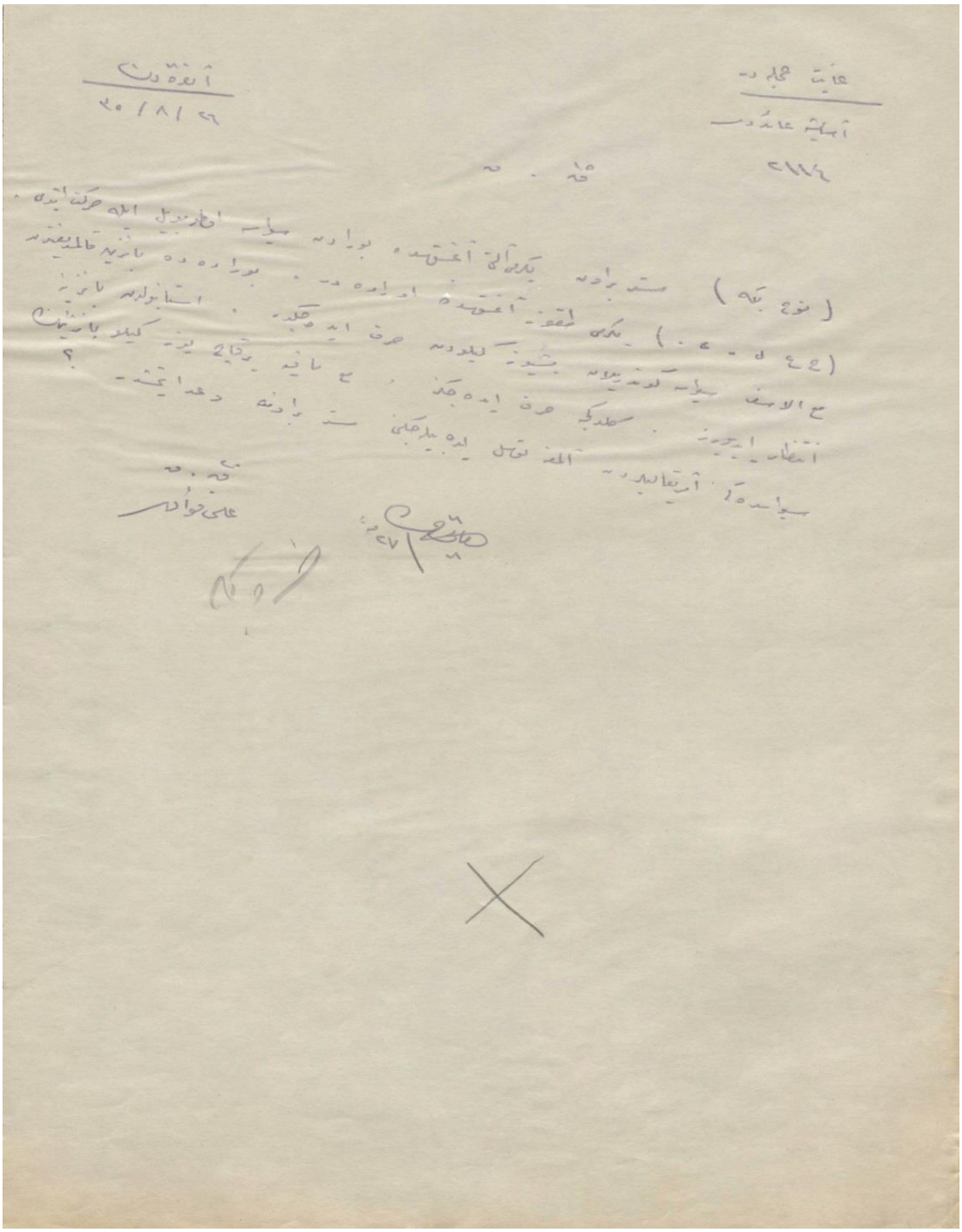

20. Kolordu Komutanı Ali Fuad Paşa'nın, Browne'ın Ankara'dan Sivas'a hareketi hususunda Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmesini teminen 15. Kolordu Komutanlığına gönderdiği 26 Ağustos 1919 tarihli telgraf.

Gâyet aceledir. Ankara'dan

Asâyişe âiddir. 26/8/[13]35

2114

15. K[olordu] K[umandanlığına]

Nuh Bey'e.

Mister Browne yirmi altı Ağustos'da buradan Sivas'a otomobil ile hareket etdi. [*deşifre edilmemiş*] yirmi dokuz Ağustos'da oradadır. Burada da benzin kalmadığından maʿalesef Sivas'a gönderilen beş yüz kilodan sarf edecekdir. İstanbul'dan benzine intizâr ediyoruz. Geldikce sarf edeceğiz. Maʿamâfîh birkaç yüz kilo benzini Sivas'daki Amerikalılardan almaya tevessül edebileceğini Mister Browne'a vaʿad etmişdir.

20. K[olordu] K[umandanı]

Ali Fuad

BELGE 22

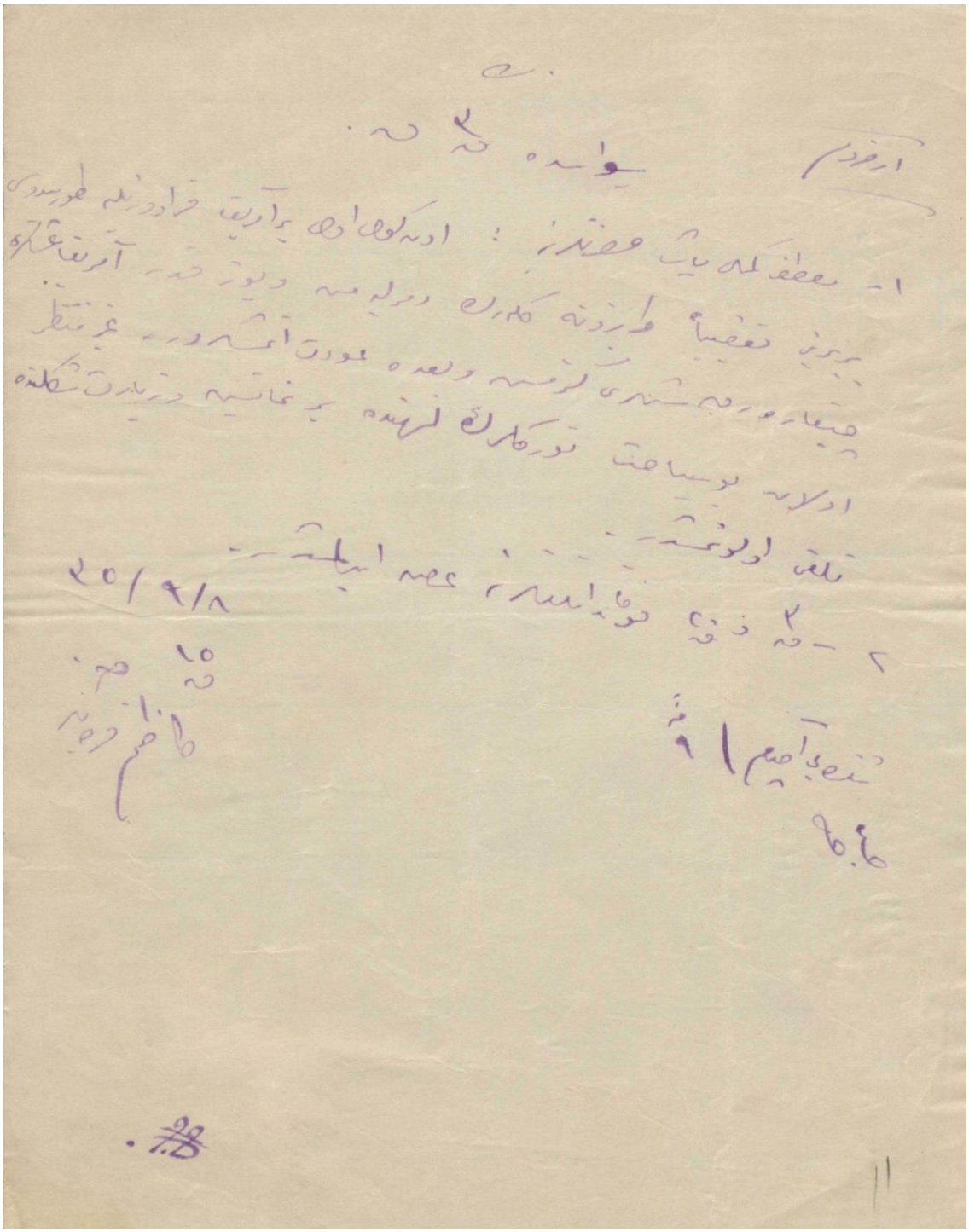

15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, iki Amerikan askerî gemisinin Trabzon'u ziyaret ettiği, Amerikan askerlerinin şehri gezdikten sonra geri gittiği, bu durumun Türkler lehinde bir hareket olarak değerlendirildiği hususunda Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği 8 Eylül 1919 tarihli telgraf.

Erzurum

Sivas'da 3. K[olordu] K[umandanlığına]

1- Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine: On gün evvel bir Amerika kruvazörüyle torpidosu birbirini taʿkîben Trabzon'a gelerek demirlemiş ve yüz kadar Amerika askerini çıkararak şehri gezmiş ve baʿdehu avdet etmişlerdir. Gayr-ı muntazar olan bu seyâhat Türklerin lehinde bir nümâyiş ve ziyâret şeklinde telakkî olunmuşdur.

2- 3. K[olordu] ve 20. K[olordu] Kumandanlıklarına arz edilmişdir. 8/9/[13]35

15. K[olordu] K[umandanı]
Kazım Karabekir

BELGE 23

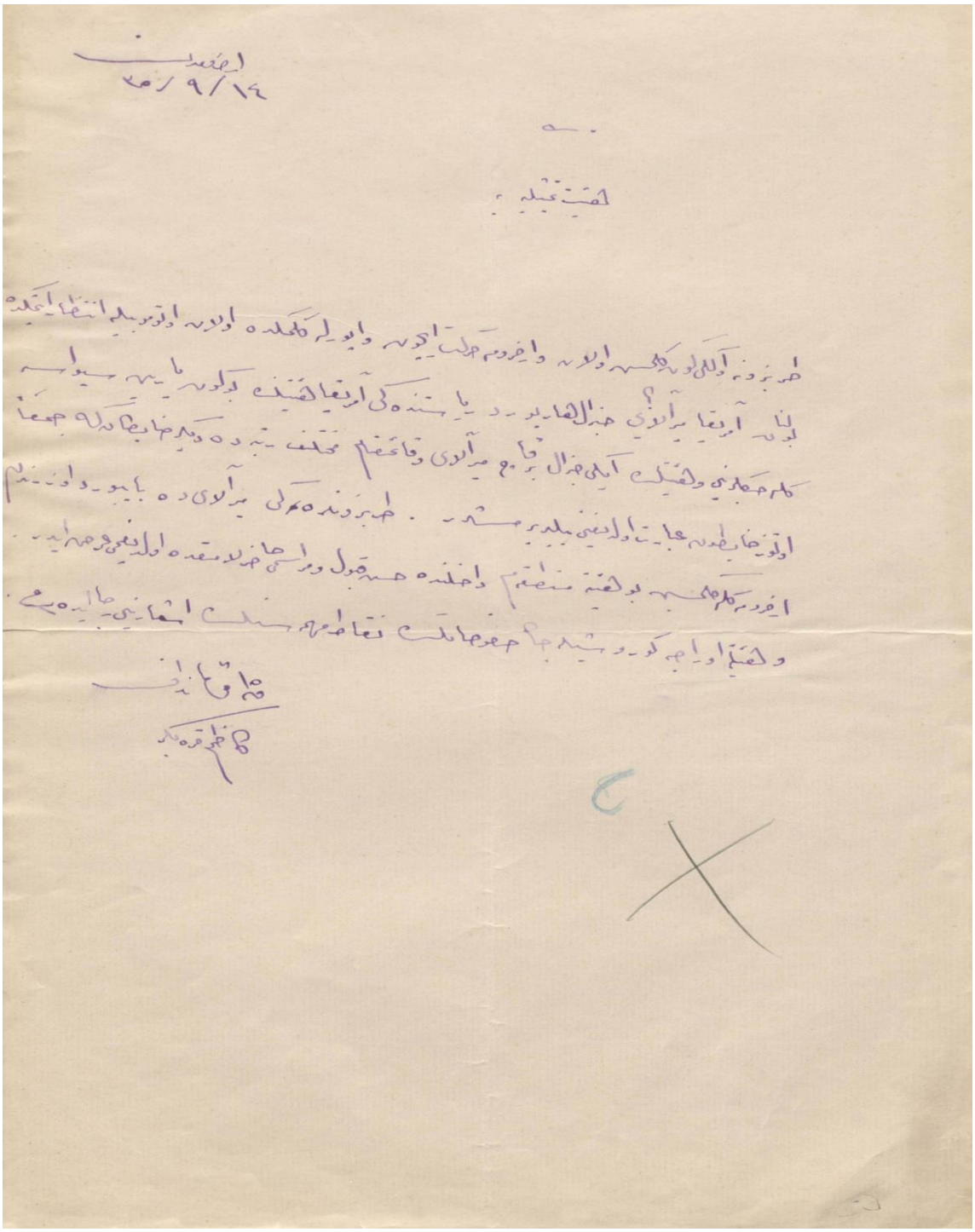

15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın, General Harbord başkanlığında Sivas'a gelecek olan Amerika Heyeti hakkında Heyet-i Temsiliye'ye gönderdiği 14 Eylül 1919 tarihli telgraf.

Erzurum'dan

14/9/[13]35

Hey'et-i Temsîliye'ye

Trabzon'a evvelki gün gelmiş olan ve Erzurum'a hareket için vapurla gelmekde olan otomobile intizâr etmekde bulunan Amerika miralayı, Ceneral Harbord riyâsetindeki Amerika Hey'etinin bugün yarın Sivas'a geleceklerini ve hey'etin iki ceneral, birkaç mîralay ve kâ'immakâm, muhtelif rütbede diğer zâbitân ki cemʿan otuz zâbitden ibâret olduğunu bildirmişdir. Trabzon'daki mîralay da Bayburd üzerinden Erzurum'a gelecekmiş. Bu hey'ete mıntıkam dâhilinde hüsn-i kabûl ve merâsim hazırlamakda olduğumu arz eder ve hey'etle oraca görüşülecek husûsâtın nikât-ı mühimmesinin işʿârını ricâ ederim.

15. K[olordu] K[umandanı]

Kazım Karabekir

BELGE 24

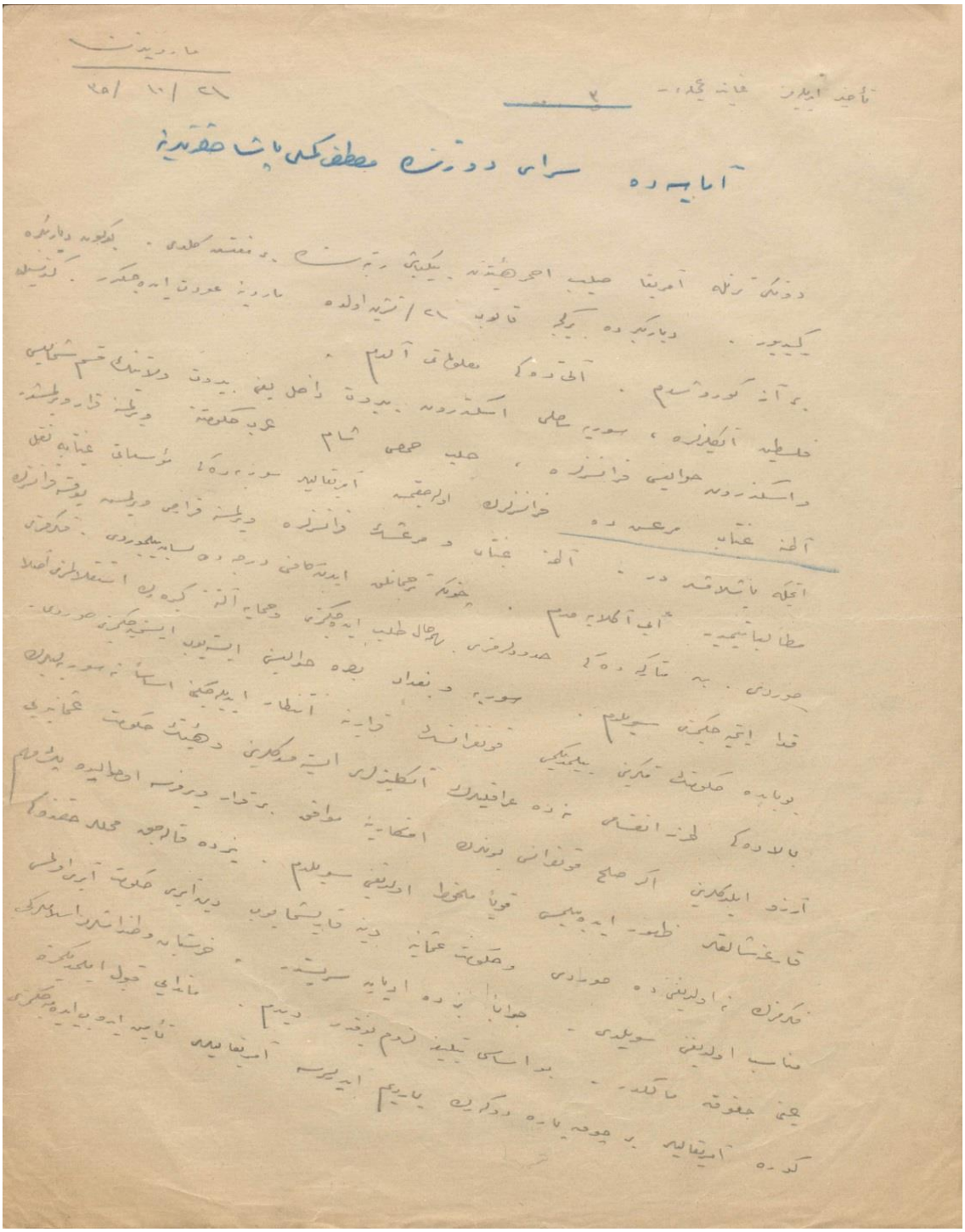

5. Tümen Komutanı Kenan Bey'in, Amerika Kızılhaç Heyetinden binbaşı rütbesindeki bir müfettişle Fransız ve İngilizlerin Orta Doğu ve Anadolu'daki emelleri hakkında yaptığı görüşmeyi ve görüşmeye ilişkin değerlendirmesini Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği 21 Ekim 1919 tarihli telgraf.

Te'hîr edilemez. Mardin'den

Gâyet aceledir. 21/10/[13]35

Amasya'da Saraydüzü'nde Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Dünkü trenle Amerika Salîb-i Ahmer Hey'etinden binbaşı rütbesinde bir müfettiş geldi. Bugün Diyarbakır'a gidiyor. Diyarbakır'da bir gece kalıb 21 Teşrîn-i Evvel'de Mardin'e avdet edecekdir. Kendisiyle biraz görüşdüm. Âtîdeki maʿlûmâtı aldım.

Filistin İngilizlere; Suriye sâhili, İskenderun, Beyrut dâhil yani Beyrut vilâyetinin kısm-ı şimâlîsi ve İskenderun havâlîsi Fransızlara; Haleb, Humus, Şam['ın] Arab Hükûmetine verilmesine karar verilmişdir. Adana, Ayıntab, Maraş da Fransızların olacakmış. Amerikalılar Suriye'deki mü'essesâtı Ayıntab'a nakletmeye başlamışlardır. Adana, Ayıntab ve Maraş'ın Fransızlara verilmesine karar mı verilmiş, yoksa Fransızların mutâlebâtı mıdır iyi anlayamadım. Çünkü tercümânlık eden kâfî derecede lisân bilmiyordu. Fikrimizi sordu. Ben mütârekedeki hudûdlarımızı behemehâl taleb edeceğimizi ve himâye altına girerek istiklâlimizi asla fedâ etmeyeceğimizi söyledim. Suriye ve Bağdad-Basra havâlîsini isteyib istemeyeceğimizi sordu. Bu bâbda hükûmetin fikrini bilmediğimi, konferansın kararına intizâr edileceğini, esâsen ne Suriyelilerin bâlâdaki tarz-ı inkısâmı ne de Iraklıların İngilizleri istemediklerini ve hey'etin Hükûmet-i Osmaniye'yi arzu eylediklerini, eğer Sulh Konferansı bunların efkârına muvâfık bir karar vermezse o havâlîde pek mühim kargaşalıklar zuhûr edebilmesi kaviyyen melhûz olduğunu söyledim. Bizde kalacak mahaller hakkındaki fikrimizin ne olduğunu da sordu ve Hükûmet-i Osmaniye dîne karışmayıb dîn ayrı hükûmet ayrı olması münâsib olduğunu söyledi. Cevâben "Bizde edyân serbestdir, Hristiyan vatandaşlarımız İslâmlar gibi aynı hukûka mâlikdir. Bu esâsı teblîğe lüzûm yokdur" dedim. Mandayı kabûl eylemediğimize göre Amerikalılar birçok para dökerek yardım ederlerse Amerikalıları te'mîn edib edemeyeceğimizi sordu. Memleketimizde birçok menâbiʿ-i servet-i müddehar olub bunların te'mînâta kâfî olduğu cevâbında bulundum. Dilinin altında epeyce şeyler var. Diyarbakır'da kendisiyle behemehâl görüşülerek biraz maʿlûmât alınması, bilhâssa Adana, Ayıntab, Maraş mes'elelerinin taʿmîm ve tenvîri münâsibdir. Zannımca Amerikalılar dîn [ayrı] olsun, hükûmetin edyân ile hiç alâkası olmasın gibi Amerika Hükûmetindeki tarzı ileri sürüyorlar. Hilâfet mes'elesini bir re'îs-i rûhânî şeklinde telakkî etmek istiyorlar. Birkaç gün evvel Mardin'deki Amerikalılarla aynı mes'eleyi münâkaşa etdik. Ben ol

zaman bizde halîfenin behemehâl kuvvet ve iktidâr sâhibi olması şerʿan lâzım geldiğini söyledim.

Haleb'den bu trenle gelenler Suriye'nin tarz-ı inkısâmını aynı sûretle söylüyorlar. Yalnız bunlar Diyarbakır vilâyetini de Fransızların alacağını ilâve ediyorlar. Bu zannederim Ayıntab ve Maraş'dan kinâye olsa gerekdir veyahud Fransızlar Adana, Ayıntab, Maraş'ı kurtarmak için bunu da ileri sürmek istiyorlar veya İngilizler Filistin'i kurtarmak için Adana ve Diyarbakır hakkında Fransızlara bir vaʿadde bulundular. Fransızlar hudûdun Toros Dağları olmasını dâimâ ileri sürdüklerine göre Diyarbakır olmasa da, Adana ve Ayıntab ile Maraş'ın kendilerinde kalması husûsunda ısrâr edecekleri tahmîn olunabilir.

Harekât numero 7000, 13'üncü K[olordu] ve mücâvir kolordulara bildirilmişdir.

5. Fırka Kumandanı
Kenan

BELGE 25

TO THE PRESIDENT OF THE SENATE OF THE UNITED

STATES OF AMERICA.

oOo

The National Congress of Sivas, representing the entire Mohomedan population of European Turkey and Asia Minor, and composed of delegates representing every province and state in said portions of the Ottoman Empire, assembled on September 4,1919 for the purpose of securing the fulfillment of the wishes of the majority of the population of the empire with the protection of all minorities, and, with life, liberty, justice and invoilability of property rights guaranteed for all.

The National Congress of Sivas by unanimous vote on September 9,1919 passed a resolution outlining the desires of the majority of the population of the Ottoman Empire and embodying the principles which will guide the future action of the Congress at Sivas, the central committee which it will elect from among its members before dispersal, and all of the subsidiary organizations within the frontiers of the Empire.

In accordance with the said resolution of policy, the National Congress of Sivas, this day, by unanimous vote, requests the Senate of the United States of America to send a committee of its members to visit all confines of the Ottoman Empire for the purpose of investigating with the clear vision of a disinterested nation conditions as they actually are in the Ottoman Empire before permitting the arbitrary disposal of the peoples and territories of the Ottoman Empire by a treaty of peace.

In the name of the National Congress of Sivas;

President : Moustapha Kémal

Vice President Hussein Rahmi Pacha

2nd Vice President Amasyazi general en retraite

Secretary G. Hakkany

Secretary Chukri

Sivas, Turkey.
September 9,1919.

آویقا حکومات متحده‌سی مجلس اعیانی ریاستنه

روم ایلی و آناطولی سلطانلغی نك جانب ولایات والیه مستقدسی اهالی اسلامیه و مسلمانلرك
کسب اولان سیوی عمومی قوتلره‌سی، ممالك عثمانیه ده ساکن علی العموم اکثریت و اقلیتلرك بلا تفریق
جنس و مذهب اهالی‌سی لو حقوق حیاتیه حقوق انسانیه، سیاسیه، اجتماعیه و تعلیمیه‌سنی
مصون بولوندرمق اصل خالصنده بولنان ملتك اراده عمومیه‌سنی تمثیل ایله مطالب محقه‌سنی جهان
مدنیتك اطلاعنه ایصال ایدرك استحصال ایتمك عزم قطعیسیله ٤ ایلول ١٩١٩ تاریخنده
عقد اجتماع ایتدی.

سیوی عمومی قوتلره‌سی، اکثریت اهالیسك آرزوی عمومیسی خطوط سیاسیه‌سنی و بعدما تعیین
ایدیلمکده اولان خط حرکتی تعیین و تشکیلات عمومیه مسنك تقدیمات اتخاذه‌سنی ایله تعیین ایتمش اولدیغی
بر اعضای میاننده دائمی بر هیئت تمثیلیه ده انتخاب ایتمشدر.

سیوی عمومی قوتلره‌سی، باشلیجه مقدراتنده اولوب بولونان اتخاذ ایله اتخاذ
ایتدیکی بر قراره مستنداً، آویقا حکومات متحده‌سی مجلس اعیان اعضای کرامی میاننده بر هیئت
مخصوصه نك تعیین ایلیوب ممالك عثمانیه‌یه اعزامی و بو صورتله مملکتمز له اهالیسی حقده علی العموم
بر قرار اتخاذ ایلیوب صلحك اوصورتله تقررندن اول ممالك سلطانلغی نك هیئت مشار الیهه مرافقه
تامیله زیارت و بولونمق و ضعیت حقیقیه نك هر ولو حس منفعتدن آزاده و بیطرف
بر نظر موشکافانه ایله تدقیقی سکونت و حق و عدالت نامنه جا ایدر.

سیوسه منعقد عمومی قوتلره
رئیس
مصطفی کمال

رئیس وکیلی

رئیس وکیلی

کاتب

کاتب

Sivas Kongresi Başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa ve diğer kongre yetkililerinin ABD Senato Başkanına gönderdikleri, kongre hakkında bilgi veren ve Senato'nun Anadolu'ya sahadaki durumu tarafsız bakışla inceleyecek bir heyet göndermesini talep eden 9 Eylül 1919 tarihli mektup.

Amerika Hükûmât-ı Müttehidesi Meclis-i Aʿyânı Riyâsetine

Rumeli ve Anadolu-i şâhânenin kâffe-i vilâyât ve elviye-i müstakillesi ahâlî-i İslâmiye murahhaslarından mürekkeb olan Sivas Umûmî Kongresi, Memâlik-i Osmaniye'de sâkin ale'l-umûm ekseriyet ve ekalliyetlerin bilâ-tefrîk-i cins ve mezheb her türlü hakk-ı hayâtıyla hukûk-ı insâniye, siyâsiye, ictimâʿiye ve tasarrufiyelerini masûn bulundurmak emel-i hâlisinde bulunan milletin irâde-i umûmiyesini temsîl ile metâlib-i muhikkasını cihân-ı medeniyetin ıttılâʿına îsâl ederek istihsâl etmek azm-i katʿîsiyle 4 Eylül 1919 tarihinde akd-i ictimâʿ etdi.

Sivas Umûmî Kongresi, ekseriyet-i ahâlînin arzu-yı umûmîsi hutût-ı esâsiyesini ve baʿdemâ taʿkîb edeceği hatt-ı hareketi taʿyîn ve teşkîlât-ı umûmiyesinin teferruʿâtını ittifâk-ı ârâ ile tesbît etmiş olduğu gibi aʿzâsı miyânından dâimî bir hey'et-i temsîliye de intihâb etmişdir.

Sivas Umûmî Kongresi, başlıca mukarrerâtından olub bugün ittifâk-ı ârâ ile ittihâz etdiği bir karara müsteniden, Amerika Hükûmât-ı Müttehidesi Meclis-i Aʿyân aʿza-yı kirâmı miyânından bir hey'et-i mahsûsanın tefrîk edilib Memâlik-i Osmaniye'ye iʿzâmını ve bu sûretle memleketimizle ahâlîsi hakkında ale'l-amyâ bir karar ittihâz edilib sulhün o sûretle takarrüründen evvel Memâlik-i Şâhânenin hey'et-i müşârün-ileyhâ tarafından tamamıyla ziyâret ve bugünkü vazʿiyet-i hakîkiyenin her türlü hiss-i menfaʿatden âzâde ve bî-taraf bir nazar-ı mû-şikâfâne ile tedkîkini sükûn-ı beşer ve hak ve adâlet nâmına ricâ eder.

Sivas'da Münʿakid Umûmî Kongre Re'îsi	Re'îs Vekîli	Re'îs Vekîli	Kâtib	Kâtib
Mustafa Kemal	İsmail Fazıl	Hüseyin Rauf	İsmail Hami	Mehmed Şükrü